

EESTI METS

METSA JA JAHINDUSE KOOKIRI

SISU:

Mõningaid esialgseid märkeld 1939/1940. aasta erakordselt pakase talve kahjustustest. — *A. Mathiesen.*
Puit kaitsena süütepommide vastu. — *K. Veermets.*
Punaka männivaablase (*Lophyrus rufus* Rtzb.) massiline esinemine Eestis 1938. ja 1939. a. — *Aug. Karu.*
Metsakaitselisi küsimusi möödunud kasvuperioodil. — *P. Rõigas.*
Märkmeid matkalt Soomes (järg). — *J. Saul.*
Metsavahtide reaalpaiga suurus vajab selgitamist. — *K. Salev.*
Parema kvaliteediga puutalmi metsarajajalle põllu-
meestele. — *K. Kulbin.*
Veohinnad ja veo korraldamine A/S. EMT. metsa-
materjalide veol. — *E. Leetmäe.*
Rahvusvaheline metsanduse keskus (CIS).
Praakrite õppepäevad 1. 59. a. — *V. Riitslaid.*
Ahja Riigimetsateenijate Kogu peakoosolek — *V. Vaide.*
Legend haavalehtede värisemise üle. — *A. Matsalu.*
Kirjanduslik ringvaade.
Jahindus.¹
Mõnemesaguseid teateid.

1940. 15. MÄRTS NR. 3
XX AASTAKÄIK

AD

Akadeemilise Metsaseltsi, Eesti Metsateenijate Ohingu, Eesti Metsaühingute
Liidu ja Riigimetsateenijate Keskkogu häälekandja

Tellimise hind kr. 3.50 aastas, kr. 2.— poolaastas, kr. 1.— veerandaastas, üksiknumber 40 senti.

EESTI METSA JA TSELLULOOSI A/Ü.

TALLINN, PÄRNU MNT. 10—6, TELEFON 474-50

ostab

piiramata hulgal Kehra sulfaattselluloositehastele

sulfaatpuid ja propse

pikkusega 1,00; 2,14 ja 2,44 m

HINNAD:

	Poolpuhtad	Täispuhtad
Kehra tehaste laoplatstil	Kr. 6.20 rm	Kr. 7.00 rm
Raudteejaamade „	„ 5.10 „	„ 5.90 „
Randade ja jõgede laoplatssidel	„ 3.90 „	„ 4.50 „

Pakkumistega pöörduda ja lähemaid teateid saab o/ü. kontorist või kohapealseilt esindajailt:

Kehra tehased — J. EENSALU, telef. Tallinn 308-00

Jõhvi, E. HINDPER, Tartu mnt. 5, telef. 133

Tartu, A. KÄÄRIK, Veski 57, telef. 43-62

Valga, A. TAMM, Keskk 14, telef. 114

Türi, E. ROSIMANNUS, Koidula 17-a, telef. 100

Pärnu, E. RADIK, Riia 10, telef. 679

EESTI METS

METSANDUSE JA JAHINDUSE KUUKIRI

VÄLJAANDJAD: Akadeemiline Metsaselts. Eesti Metsateenijate Ühing. Eesti Metsaühingute Liit. Riigimetsateenijate Keskkogu.	Peatoimetajad Prof. O. DANIEL ja V. MUTT. Vastutav toimetaja VASSILI MUTT.	TOIMETUSE ADDRESS: Tallinn, postkast 97. TOIMETUSE ASUKOHT: Tallinn, Lai tän. 39/41, tel. 464-76. POSTI JOOKSEV ARVE NR. 155
--	---	--

XX aastakäik

15. märtsil 1940

Nr. 3

Mõningaid esialgseid märkeid 1939/1940. aasta erakordselt pakasese talve kahjustustest

A. Mathiesen

Kuupalju see kuri aasta igal pool muudatusi toob, seda on praegu raske lähemalt määrata. Täis lootusi ja usku tulevikku on inimesed ehitanud, kultiveerinud ja rajanud uusi põhimõtteid ning uusi radasid — ja siis järsku on tõmmatud kriips kõigest sellest läbi ja tuleb sageli jälle uuesti alustada. Seal, kus olid rohelised väljad, viljakandvad nurmed ja asulad täis elu ja rõõmu, seal kõmiseb nüüd tühjus.

Kuid inimene ei kaota usku nõnda kergesti ja suure visadusega jätkab ta tööd ning võitlust oma olemasolu eest.

Kui sageli on Etna tule ja tuhaga hävitanud tema jalal ja nõlvadel asuvaid elamuid, viljapuuvälju ja õitsvat elu, kuid ikka uuesti ja uuesti tungib inimene hävitatud aladele, mis talle on nii armsaks saanud, jälle tagasi ja uuesti algab ülesehitustöö.

Meie puude ja põõsaste juures on käesolev karm talv teinud suurt hävitust ja on laastanud alles hiljuti rajatud aedu ja istandusi. Eeloleval kevadel otsib silm vist asjata õitsvaid kirs-, ploomi- ja pirnipuid. Võib tõsist muret tunda ka paljude ilupuude ja -põõsaste saatuse üle. Nii mõndki neist tuleb tugevasti tagasi lõigata, kuid on ka sääraseid, mida tuleb uuesti soetada. Tuleb uuesti tööd alustada. Ka siin on visadust, usku ja lootust meie põllumehele ja aednikule, ja ka metsamehele ei

tohi neist puudust olla. Tuleb jätkata, tuleb uuesti alustada. Nii mõndki saab veel parandada, ja selleks ongi need read.

Käesolev talv algas juba sügisel varaste külmadega. Puukoolides kannatasid paljud liigid septembrikuu öökülmade all. Üldiselt oli aga suvi ja ka sügis võrdlemisi kuiv ning muld oli kui tuhk, sellepärast võis loota, et maa ei külmu kuigi sügavalt. Kuiva suve tõttu puude ja põõsaste kasvud jäid väikeseks, kuid olid talveks hästi ette valmistatud. Ka lumekord oli küllaldaselt paks, võrreldes eelmise talve omaga, ja selleski asjas oli seisukord rahuldav ning võis olla mureta 30-kraadise külma puhul. Kuid elavhõbedasammmas ei jäänud peatuma — 30 kraadi juures, vaid laskus kaugele alla. Kohati registreeriti korduvalt temperatuuri —40° C.

Jälgisin esijoonel meie okaspuid, kuid okaste värvus ei olnud jaanuaris ja veebruari algul märgata erilisi muudatusi. Veebruari teisel poolel muutusid hõbenulu (*Abies concolor*'i) okkad kollakaks. Veebruari viimastel päevadel Raadi dendroloogiaaias olid paljud puud juba tugevasti oma värvi muutnud.

Tsuga canadensis'e okkad vastu lõunat, ida ja põhja olid tugevasti punased, suur osa võrsetest oli külmunud. Võra sees ja madalamas olid okkad

osaliselt rohelised ja võrsed terved. Seni olid puud, mille kõrgus juba ca 4 m, külmakindlad.

Abies concolor'i viimase aasta okkad olid helerohekashallid, okaste basaalosas oli veel rohelist värvi. Varjatud osas olid okkad terved. Eriti olid kannatada saanud vastu lõunat asetsevad oksad. Pungad ja võrsed tunduvad tervetena. Noori puid tuleb praegu varjata kuuseokstega, siis võib ehk neid veel päästa.

Abies pectinata viimase aasta okkad olid veebruari lõpul värvis vähe muutunud, kuid 8. märtsil olid ka need nullud muutunud tugevasti punakashalliks. Pungad ja võrsed on terved, samuti vanemad okkad. Noori puid võib kaitsta okstega, sest praegu on puud liig hellad temperatuuri kõikumiste suhtes. Kannatada olid saanud 7 m kõrgused puud.

Picea sitchensis Raadi dendr.-aias on Alaska päritoluga ja on seni olnud külmakindel. Puud on 1,5 m kõrged ja olid osalt katmata. Okkad on tipuosas kuni poole pikkuseni muutunud punakashalliks.

Pinus nigra viimase aasta okkad olid 8. märtsil poolest saadik kollakashallid. Pungad ja vanemad okkad olid terved.

Pinus ponderosa oli 29. veebruaril veel täiesti roheline, kuid 8. märtsil olid okkad hallika jumega.

Need vaatlused näitavad, et kevadine päike võib selle suure külma järel veel kurja süvendada, sest päeval päikese käes on nüüd vahel küllalt soojust, nii et okkad sulavad. Kui sellele järgneb öökülm kuni -15° , siis on kõikumised küllalt suured ja hädaohtlikud, eriti siis, kui taimes algavad mõningad eluavaldused. Seepärast tuleb noored okastaimed katta päikese poolt kuuseokstega, et taime hoida varjus ja võimaldada aeglast elutärkamist.

Puid, millede okkad püsivad rohelisena, ei ole vajadust katta. Seni tunduvad täieliselt külmakindlaina Siberi nulg, palsami nulg, mäginänd, seedrimänd, hõbekuusk ja fraseri nulg.

Abies arizonica oli vähe kannatanud.

Suurem hädaoht on aga lehtpuudele. Neid tuleb lähemalt vaadelda ja alles siis avaneb täieline pilt kahjustusest.

Rohkesti on kannatanud ploomide ja kirsside liigid. Ploomide kultuursortidel on külmunud 3 kuni 5 aasta vanused oksad. Võib arvata, et mõned puud on täieliselt külmunud. Vähem on kannatanud kollane Liivimaa ploom ja kreegid. Neil on külmunud ühe- kuni kaheaastased võrsed. Laukapuul (*Prunus spinosa*'l) on külmunud kõik peenemad oksad.

Prunus avium'il on külmunud kuni 3 sm jämedused oksad. Seejuures on märgata, et kultuursordid (kollased ja punased murelid) on rohkem kannatanud kui metsikud (*Prunus avium silvestris*). Oksad läbilõikes ja ka koor on tugevasti pruuni jumega.

Kirss (*Prunus cerasus*) on kannatanud vähem kui murel ja siin on tegemist kas ühe- või kaheaastaste okstega. *Prunus cerasus austera*'l olid ka üheaastased võrsed 8. märtsil terved ning pungad läbilõikes rohelised.

Tugevasti oli kannatada saanud *Prunus serotina* (hiljaõitsev kirss või toomingas), mil olid külmunud 3—4 sm jämedad oksad.

Prunus mahaleb, *Pr. pennsylvanica* ja *Pr. virginiana* noortel puudel olid kannatada saanud viimase aasta võrsed. *Prunus triloba* on tugevasti külmunud.

Juglans cinerea 4 meetri kõrgustel puudel olid külmunud 3—4 sm jämedused oksad. *Juglans manschurica*'l on külmunud viimase aasta võrsed. Külmamisel muutusid pähklipuu võrsed sinakaspruuniks.

Pterocarya rhoifolia'l on külmunud 3 a. vanused oksad.

Corylus colurna'l, mis olid kuni 5 m kõrged, on külmunud 2 sm jämedused võrsed, kuid puud on siiski paremini külmale vastu pannud kui 1928. a.

Harilik sarapuu (*Corylus avellana*) on jäänud terveks, kuid suureviljalised sordid on kannatanud ja neil on külmunud viimase aasta võrsed.

Kõik kase liigid on osutunud külmakindlaiks. Paplite juures võis märgata peenemate võrsete külmumist püramidaalsete vormide juures, nii *Populus nigra pyramidalis* kui ka *Populus Simonii pyramidalis* juures. Leppadest

olid vähesel määral kannatanud *Alnus rubra* üheaastased võrsed.

Pirnipuudel on külmunud kahe- kuni kolmeaastased võrsed. Nooremad puud on näiliselt kuni lumekorranani hävinud.

Pihlakad tunduvad olevat terved, kuid pooppuu (*Sorbus scandica*) on saanud kannatada ja ta viimase aasta võrsed on osalt külmunud.

Vahtraist on kannatanud põldvaher (*Acer campestre*), mil on külmunud 2- ja 3-aastased kasvud.

Sirelid on näiliselt külmale hästi vastu pannud, veidi on kannatanud *Syringa persica*.

Forsythia suspensa ja teised on tugevasti kannatanud ja neil on külmunud 2- kuni 4-aastased võrsed, võib-olla mõned pöösad kogu ulatuses.

Robinia Pseudoacacia (valge akaasia) on näiliselt vähe kannatanud ja tal on külmunud vaid viimase aasta kasvud, kui otsustada okste värvi jume järgi.

Ribes'e liigid on kannatanud võrdlemisi vähe ja näiliselt vaid kultuurisordid.

Fagus sylvatica (pöök) on saanud kannatada ja siin on külmunud ühe- kuni kaheaastased võrsed.

Carpinus betulus on jäänud võrdlemisi terveks. Näib, et ainult ta viimase aasta võrsed on osaliselt kannatanud.

Deutzia liigid on saanud rohkesti kannatada.

Viburnum'i liigid on jäänud terveks. Hellaks on osutunud vaid *Viburnum opulus sterile*.

Ligustrum'i pöösastest olid mõned lehtedega ja ilusad rohelised, kuid okste sooja ruumi asetamisel muutus nende koor pruuniks ning võib arvata, et ligustrid on tugevasti kannatada saanud, olgugi et neil koor väljas püsib esialgu sageli rohelisena.

Rosa rugosa, *Rosa multiflora* ja paljud kultuurisordid, mis seni olid külma-kindlad, on külmunud ligikaudu maani.

Chaenomeles japonica'l (*Cydonia japonica*'l) on külmunud 2—3-aastased võrsed.

Suurem osa enelaid osutus külma-kindlaks.

Isegi mõnedel lehistel on kannatanud võrsete peenemad osad. Ka õunapuude mõnedel sortidel on viimase aasta võrsed kas osaliselt või täieliselt külmunud.

Metsviinapuu (*Parthenocissus quinquefolia*) on jäänud võrdlemisi terveks, kuid *Vitis amurensis*'e ühe- ja kaheaastased võrsed on külmunud.

Need siin loetletud tähelepanekud on tehtud Raadi dendroloogiaaias. Võib-olla mõnes rohkem varjatud kohas on taimed osutanud suuremat vastupanu külmale. Veel tuleb arvestada asjaolu, et Raadi dendroloogiaaias on tegemist noorte puudega. Võib-olla mõnes vanas mõisapargis on vanad puud rohkem külmakindlad.

Ülaltoodud tähelepanek võib aluseks olla, et ilupuude kasvatajad kevadel juba märtsikuus katsuksid veel katta mõningaid õrnemaid okaspuupöösaid ja ka lehtpuid, kui tegemist on noorte tüvedega, mis lumest välja ulatuvad, ja kui puu kuulub siin loetletud õrnade liikide hulka.

Suurt rõhku tuleb panna puude ja pöösaste tagasilõikamisele, mida teostada juba aprillikuus. Tagasi lõigata tuleb külmunud osa kogu ulatuses ja haavad pookvahaga määrada. Õlivärvi kasutamist ei saa lugeda otstarbekohaseks.

Tihtilugu oodatakse tagasilõikamisega, kuni lehed on juba puhkemas, kuid õigem on seda teha varem, siis puu ei kurna end ja haav paraneb paremini.

Esialgu tuleb aga jälgida külmamise mõju. Selleks tuleb lõigata noori võrseid ja jälgida koort ning pungi. Küsimuse selgitamiseks on soovitav lõigata oksi ja need asetada toas veeklaasi ning jälgida, kas pungad on terved või külmunud.

On mõeldav, et mitmesugustes oludes on külmumine rohkem või vähem väljendunud, sest palju oleneb siin mullast ja mere lähedusest.

Õppe- ja katsemetskond on ilupuid rohkesti levitanud ja mul on tõsine soov, et nendest puudest suurem osa ka kasvama jääks.

Arvatavasti säärased külmad ei kordu ja see pahe on juhusliku ilmega.

Olen väga huvitatud, kuidas maal ja linnades puud on vastu pidanud külmale, ja olen väga tänulik, kui õppe- ja katsemetskonna juhatajale (Tartu,

Aia 46) saadetakse kevadel lähemaid andmeid puude külmumise kohta, et taimede levitamise puhul tulevikus neid andmeid oleks võimalik kasutada.

Puit kaitsena süütepommide vastu

K. Veermets

Õhusõja ohud nõuavad tungivalt kaitse küsimuste selgitamist uute hävitusvahendite vastu. Eriti on need vajadused ajakohaseks kujunenud möödunud sügisel puhkenud sõja tõttu. Nende kaitsevahendite seas oluliselt tähtsaks osutub sellekohane elamute kaitse korraldamine. Helveetsias avaldati juba 1936. a. juhendid ehituste õhukaitse kohta ja on teostatud ka vastavaid uurimisi otstarbekate õhukaitse viiside leidmiseks.

Suurekaliibriliste pommide vastu ei leidu kuigi tõhusaid võimalusi maa-pealsete ehitusosade kaitseks, pealegi puht praktilistel kaalutlustel ei ole see teostatav, sest kaitse teostamine nõuab äärmiselt suuri kulusid. Seega selle hävitusvahendi suhtes on väga vähe võimalusi kaitsta hooneid. Seevastu väikekaliibriliste pommide, eriti süütepommide, suhtes osutuvad kaitsevõimalused tõhusateks. Suurehulgaliselt ja laialt alla visatud väikese kaaluga süütepommid põhjustavad tihedalt asustatud kohtades, nagu linnades, alevites, tööstuskeskustes jne., rohkem kahjutule tekkimist ja rahva seas kabuhirmu levimist. Pannikasse sattunud elanikud, kaotades enesevalitsemise, häirivad ka rahulikuks jäänud kodanikke ja võivad tõsiselt ohustada kogu rahva vastupanuvõimet vaenlasele. Seepärast on muidugi selle õhuohu vastu kaitsmine väga tähtis. Parimaks kaitsevahendiks oleks muidugi süütepommi hoonekesse sissetungi tõkestamine. Seetõttu hoone katusest läbitungimise takistamine on õigupoolest esimeseks kaitsenõudeks. Kui senised tarvituselolevad ehitusviisid ei osutu selles suhtes kõlvuliseks ja kui üldse ei oleks võimalik kohandada puitu õhukaitse suhtes, siis puit ehitusmaterjalina kaotab suurel määral mõned kasutusala. Sellest väljudes korral-

datigi Helveetsias rida sellekohaseid katseid puiduga. Esiteks teostati mitmesuguseid löögikatseid. Ühe katse korral paisati 55,5 m kõrguselt alla 10,5 kg raske ja 14-sm läbimõõduga teraskuul vastu 4-ruutm. puidupinda. Kombineeritud pind — lauad pealt kaetud 40-mm betoonikihiga — ei osutunud vastupidavaks; samasugused olid tulemused, kui lauad vaheldusid betoonikihtidega. Seevastu tammelaudadest katsepind avaldas säärast suurt vetruvust, et ta alati paiskas tagasi teraskuuli; betooni tarvitamisel kuul jäi katsepinnale püsima.

Liiva tarvitamine vahekihina andis samuti rahuldavaid tulemusi. Sel puhul saavutatakse küll ka hea tulekaitse, kuid ühtlasi sellane kattepinna on tunduvalt suurema kaaluga.

Nende esialgsete katsete järele teostati hiljem juba üksikasjalikumad uurimised pommide läbitungivuse ja süütamise tulemuste kohta. Katseks tarvitati soonilise otsaga 105 mm läbimõõduga ja 2 kg raskusega süütepomme. Pommide paiskamine vastu katsepinda toimus suruõhu-miinipildujaga 16 m kauguselt, kusjuures pommi kiirus oli kõige rohkem 140 meetr. sekundis, mis vastab 4000 m kõrguselt lennukilt allavisatud pommi kiirusele. Katseiks oli võetud 10 laskejoonele perpendikulaarselt asetatud ja betoonalustele kinnitatud 2×2 m suurust tammepuidust katsepinda. Nende valmistamiseks kasutati valikut võetud saetud materjali kaaluga 0,60—0,70 ja niiskusega 17—19%. Saadud katsete tulemustest selgus järgmist: Sõjatehnilisest seisukohast tähtsust omav pommi läbitung kõigil katseil ei teostunud, vaid süütepomm pörkas tagasi ja muutus seega tähtsal määral mõjuvõimetuks. Pommide sissetung katsepinnasse kõikus 1 kuni 6 sm vahel, enamikjuhtudel piirdu-

des 2—3 sm. Puidu pinnal pommist tekkinud trehtri läbimõõt ei ületanud kunagi 12 sm, enamasti see oli 10 sm. Pommid põrkasid katsepinnast tagasi 3—29 m, enamikjuhtumeil aga 10 m kaugusele. Arvamine, et kõrge temperatuuri puhul puidu elastsuse mõju enam ei avaldu, osutus tähelepanekute põhjal ebaõigeks.

Kogutud andmed võimaldavad koguni oletada, et ka raskete pommide vastu võiks edukalt tarvitada puitu, kui ehituste kandeosad tehakse küllalt tugevad. Edaspidised katsed peaksid seda küsimust selgitama lähemalt. Laiade aastaringidega raske tammepuit avaldas pommi sissetungile kõige rohkem vastupanu. Katsepinna asetamine pommi langemissuunale 30° all põhjustas veelgi vähema pinnavigastuse, kuna pommi tagasipõrkamine ulatus 17 m.

Tammepuit süttib teatavasti üsna halvasti. Süüte katseil kasutati umbes 1,5 kg raskeid elektroontermiitpomme mitmesugusel viisil: a) rikkumata pinnal, b) laske-trehtrite kohal ja c) kahe löhestiku vahel asuva lasketrehtri vahel. Kõigil kolmel juhtumil kustus tuli lühikese ajaga ilma inimese kaasabita, kusjuures ka pinna alused jäid vigastamata. Mitmesugustes variantides korraldatud katsed tõendasid,

et praktiliselt tammepuit sobib süüte-pommide vastu võitlemiseks.

Purustava pommi raskust tuleb muidugi arvestada. Selle suuruse kohaselt peab vastavalt kujunema ka ehituslaad. Kõigil juhtudel peab seda arvestama, et pommi läbitung kaitsepinnast oleks takistatud. Kaitsepinna kallaku suurenemisega väheneb selle materjali nõutav läbimõõt. Kui hoonet katus ei suuda enam tõkestada pommi, siis peab seda suutma lagi, mille juures pealegi tuldtakistav mõju on eriti tähtis. Kaitse otstarbel on kergesti võimalik ka täiendava lae juureehitamine. Hoonete kaitse kõrval osutub linnades oluliseks ka mälestussammaste kaitse katepindadega.

Kuna praktiliselt pommide läbitungivust puidust ja viimase süütamist on võimalik tõkestada, siis puitehituste püstitamist ja kasutamist, silmas pidades õhukallaletungi nõudeid, on täiesti mõeldav. Kahjuks puuduvad Helveetsia katsete kohta üksikasjalikud lähemad andmed, eriti materjalide nõutavate mõõtude kohta ehitamisel. Siiski nende vähete ülaltoodud katsete tulemustest selgub, et puitu võib rakendada küllalt otstarbekalt ehitustes ka õhuhoiu kaitse vahendina. Muidugi täpsemad järeldused võib teha küsimuse igakülgisel uurimisel.

Punaka männivaablase (*Lophyrus rufus* Rtzb.) massiline esinemine Eestis 1938. ja 1939. a.

Aug. Karu

Möödunud aasta „Eesti Metsa“ 1. ja 2. numbris ilmus väike ülevaade punakast männivaablasest, milles kirjeldati üldjoontes tema bioloogiat ja kahjustust. See oli mõeldud esijoonel kahjuri ja tema tegevuse tutvustamiseks, sest 1938. a. suvel oli tabanud kodumaa männimetsi laialdane punaka männivaablase kahjustus, kuid kahjustusalade üldulatust ja tugevust ei saadud siis veel käsitleda. Nüüd on meil kahjustus esinenud juba kaks suve. Nende kohta on T. Ü. Metsanduslik Uurimisinstituut Riigimetsade Talituse kaudu hankinud

andmeid riigimetskondadest kahe ankeediga ja korraldanud kohapealseid uurimisi, mille tulemusena on saadud teatud ülevaade kahjustuse ulatusest ja tugevusest. Seda tahetaksegi esmajoones edasi anda käesoleva artikliga. Pealeselle tuuakse veel mõningaid täiendavaid märkmeid kahjuri bioloogia, rüüstete tekkimise, kokkuvõtte ja tõrje kohta.

Üldkahjustusalade suuruse kohta metskondade järgi 1938. ja 1939. a. on toodud andmed juurelisatud tabelis, kuna leviku piirkondadest annab ülevaate vastav skeemiline kaart.

Punaka männivaablase kahjustus- ja rüüstealade levik 1938. ja 1939. a.

Metskond	1938		1939	
	kahj. vahtk. arv	pind ha	kahj. vahtk. arv	pind ha
Aegviidu	4	600	—	—
Anija	7	50	6	60*)
Avinurme	3	5	3	6
Haapsalu	10	805	11	745
Halinga	4	7	—	—
Huuksi	1	3	1	5
Iisaku	2	3	—	—
Karjalasma	7	174	—	—
Kilingi	1	10	1	10
Kloostri	2	170	2	340
Kohtla	8	100	5	40
Kolga	6	160	11	102
Kunda	4	67	5	69
Kärdla	7	70	8	168*)
Kärevere	2	3	—	—
Loobu	3	650	6	350
Mõtsu	3	50	—	—
Narva	4	32	—	—
Orava	2	15	—	—
Pagari	1	1/2	—	—
Permisküla	9	2300	—	—
Piirsalu	—	—	5	29
Puri	8	395	15	929
Putkaste	1	1	—	—
Põltsamaa	1	1	—	—
Rakvere	2	350	4	104
Rooküla	7	1500	8	630
Saare	—	—	1	10
Sagadi	3	9	12	155
Sutlema	3	18	15	1803
Sõmerpalu	2	80	—	—
Tallinna	1	39	8	304
Tapa	5	78	4	48
Tartu	1	8	1	13
Triigi	6	40	7	246
Tudu	1	5	3	78
Vaivara	2	10	—	—
Varangu	5	300	2	7
Vigala	9	541	3	205
Vihterpalu	5	60	3	43
Voltveti	1	4	1	4
Väätsa	1	1/2	—	—
Kokku	154	8914	151	6183

Kahjustusi tugevuse suhtes on käsitletud kaheastmeliselt: kahjustused — teatud alal söödud mändide eelmise aasta ja vanemaid okkaid kuni 50%; rüüsted — okkaid söödud 50—100%. Rüüste- ja kahjustusalade üheskoos käsitlemisel on neid nimetatud üldkahjustusalaks.

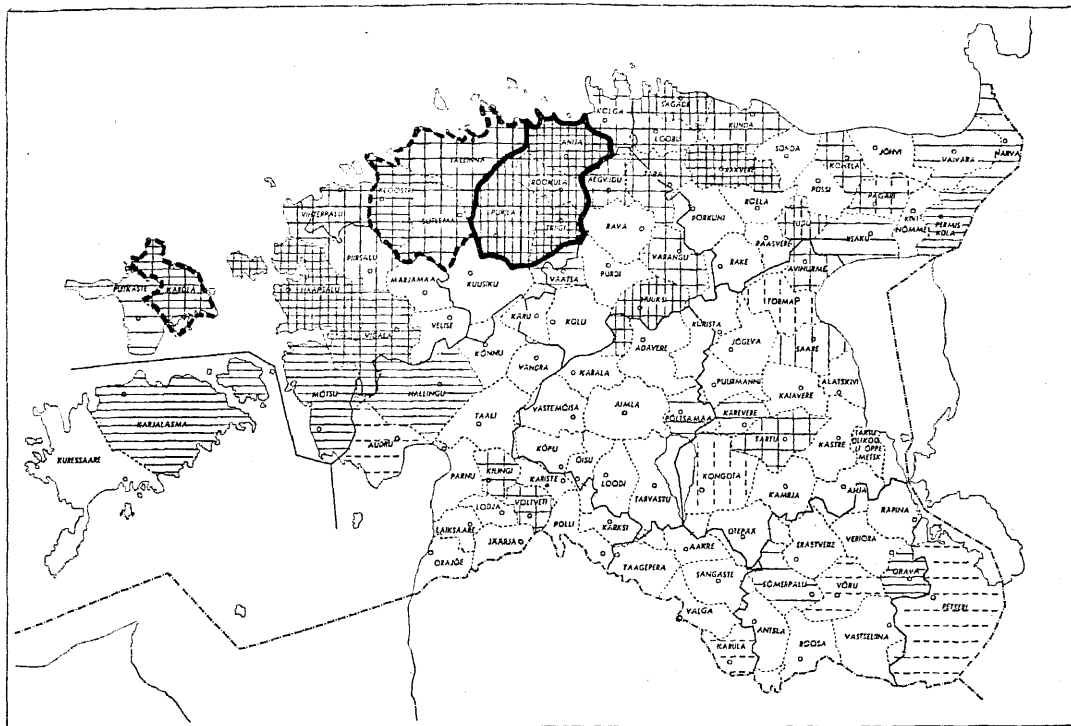
Üldkahjustusala.

1938. ja 1939. a. suvel esinenud punaka männivaablase üldkahjustus-

*) Anija ja Kärdla metskonnas esines 1939. a. peale tabelis antud andmete nõrgemaid kahjustusi üle metskonnal igal pool männipuistuis.

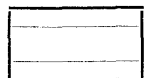
ala puudutas suuremal või vähemal määral 42 metskonda 215 vahtkonnaga, üldkahjustusala haaras vähimalt 13.000 ha. Pealeselle teatati nõrgemaist kahjustusist 8 metskonnas, mida pindalaliselt pole arvestatud. Õigupoolest algas kirjeldatav kahjustusperiood juba 1937. a., kuid esines siis veel üldiselt nõrgaastmeliselt ega tõmmanud enesele suuremat tähelepanu. Ankeedivastuste järgi oli märgatud p. männivaablase kahjustusi 1937. a. suvel 6 metskonnas; laiaulatuslikum kahjustus oli olnud ainult Karjalasma metskonnas Saaremaal, kus kahjustusi oli esinenud 4 vahtkonnas.

1938. a. suvel olid üldkahjustusalad tihedalt levinud saartel ja kogu Lääne- ja Põhja-Eestis (vt. kaart) keskmiselt 40—60 km laiuse ribana mereannast, alates Pärnu lahest kuni Vene piirini ning Peipsi põhjapoolse kaldani. Üldkahjustusala võis pida pidevaks kuni Virumaa Sonda ja Püssi metskondadeni, kus see katkes, samuti esinesid katkestajatena Jõhvi ja Kivinõmme metskonnad enne üldkahjustusala jõudmist Vene rajani. Peipsist põhja pool olevad Avinurme, Iisaku ja Tudu metskonnad väärivad eraldi mainimist seepärast, et neis märgati kahjustusi ka 1937. a., moodustades siis omaette väikese piirkonna. Kesk- ja Lõuna-Eestis esines vaid vähemaid kahjustuspiirkondi ja üldiselt nõrgaastmeliste kahjustustega, peale Orava metskonna, kus oli 15 ha suurune rüüsteala. Üldkahjustusala pealevimispiirkonnas — Lääne- ja Põhja-Eestis — hõlmasid kahjustused ja rüüsted laialdaselt männimetsi ning mõnesajahektaarilised kahjustusalad metskonna kohta olid päris tavalised. Paaris metskonnas oli isegi tuhandete hektaarideni küündivaid alasid. Samas piirkonnas esinesid ka suuremad rüüstealad: Permisküla 1000 ha, Haapsalu ja Rakvere kumbki 250 ha, Kloostri 100 ha, Vigala 60 ha ja Kärdla 50 ha, teistes vähem. Eriti tugev rüüste esines Kloostri metstk. Klooga vahtkonnas, kus ca 40 ha alal (V van. kl. IV bon.) männid söödi peagu 100%-liselt puhtaks vanust ok-

Punaka männivaablase esinemisalade skeemiline kaart 1938. ja 1939. a. kohta metskondade järgi

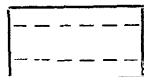
Märkide seletus.

Metskonnad, kus 1938. a. oli ainult kahjustusi.

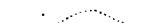
Metskonnad, kus 1938. a. oli kahjustusi ja rüüsteid.

Metskonnad, kus 1938. a. märgati kahjustusi väga nõrgal astmel.

Piirkond, kus 1939. a. oli laiulatuslik rüüstealade laienemine.

Metskonna piir.

Metsaülema asukoht.

Kaardi selgituseks: horisontaaljooned tähendavad 1938. a. punaka männivaablase esinemisaladid; vertikaaljooned 1939. a.

Pidevad jooned tihedalt tähendavad rüüstealadid; pidevad jooned hõredalt tähendavad kahjustusaladid.

Katkendlikud jooned tähendavad väga nõrgakujulisi esinemisi.

Paksu pideva joonega on piiratud 1939. a. rüüstealade suurenemise piirkond.

Paksu punktiirjoonega on piiratud 1939. a. kahjustusalade suurenemise piirkond.

Peen punktiirjoon on metskonna piir.

kaist ning enne noorte okaste väljakasvamist näis puistu raagusolevana.

1939. a. suvel ilmnis üldkahjustusala suuruses ja levikus suuri muudatusi võrreldes 1938. aastaga. Selgus, et punaka männivaablase üldkahjustusalad n.-ü. liiguvad, ja seda suure ulatuses. Eelmise aasta 40-nest männivaablase metskonnast olid kahjustamised lõppenud 15 metskonnas ligi 3500-hektaarilise pindalaga, mis asusid peamiselt Ida- ja Lõuna-Eestis; uusi männivaablase metskondi tuli

juure ainult 2 (Piirsalu ja Saare) 39-ha-lise kahjustusalaga. Ülejäänud 25 metskonnas, milliseis esines kahjustusi mõlemal aastal, oli 1939. a. üldkahjustusalast kõige rohkem $\frac{1}{3}$ eelmise aasta alal, kuna vähimalt $\frac{2}{3}$ oli uutal aladel (tabelis antud 6483 ha-st umbes 5700 ha). Isiklikult ülevaadatud metskondades selgus, et 1939. a. tugevail rüüstealadel, kus puud söödi vanust okkaist kuni 100% -liselt puh-taks ja osaliselt söödi ka noori okkaid, puudusid 1939. a. kahjustused

täieliselt (Kloostri, Vigala), kuid mõnelgi 1938. a. nõrga kahjustusastmega alal ilmnis 1939. a. rüüsteid (Triigi).

Kahjustus- ja rüüstealade laienesid 1939. a. Põhja-Lõuna-Eestis. Kohati esines ka mujal laienemist, kuid vähemas ulatuses. Kaardil paksu pideva joonega piiratud alal ilmnis üldine rüüstealade laienemine sellest hoolimata, et mõnes metskonnas vähenes üldkahjustusala (Rooküla). Rüüsteid märgiti 1939. a.: Purila 395 ha, Triigi 113 ha, Rooküla 100 ha, teistes vähem. Paksu punktiirjoonega piiratud metskondades ilmnis laiaulatuslik kahjustusala laienemine, mis kohati haaras peagu kõiki männimetsaalasid, kuid seevastu puudusid rüüstealad (välja arvatud Nõmme-Pääsküla männikud Tallinna metsk. piires) ja eelmise aasta rüüstealadel polnud isegi nõrku kahjustusi (Kloostri ja os. Kärkla).

Kogualaliselt tuleb 1939. a. kahjustusastet pidada nõrgemaks 1938. a. omast, sest 1938. a. oli üldkahjustusala rüüsteiks arvatud 2267 ha ehk 25,4%, 1939. a. aga 804 ha ehk 12,4%.

Kahjustatud puistud.

Männivaablase kahjustusala iseloomustatakse üldiselt halvaboniteediliste päikesepaisteliste kasvukohtadena, millel on levinud kidurakasvulised männikud; eelistatud on uuenudused ja nooremad puistud. Nii on see olnud ka 1938. ja 1939. a. kahjustuste puhul.

Juba asjaolu, et peamine üldkahjustusala kulgeb piki rannajoont, nätab, et on tegemist halvemate kasvualadega. Suurel määral oli ka kahjustusi soostunud aladel, rabadel, nende ääres või läheduses.

Kahjustatud puistute kasvukoha headusest saame teatud ülevaate nende jagunevusest boniteediklasside järgi, mis 1939. a. oli järgmine:

I boniteedis	0,6%
II „	14,3%
III „	24,2%
IV „	30,4%
V „	30,5%
	<hr/>
	100,0%

Paremail boniteetidel olid kahjustusalad väiksemad, jättes I bon. peagu puudutamata, kuid seevastu olid paremail boniteetidel kahjustusastmed tugevamad kui halvemal. Iga boniteediklassi üldkahjustusala oli rüüsteid järgmiselt:

I bon.	38,4%	rüüsteid
II „	18,4%	„
III „	12,9%	„
IV „	9,8%	„
V „	11,2%	„

Nagu nähtub toodud arvudest, langeb rüüstealade protsent pidevalt ühes boniteedi halvenemisega.

Kui analüüsida üldkahjustusala puistuid vanuse järgi, siis selgub, et punakas männivaablane on valinud enda ohvriks peamiselt noori — I ja II vanuseklassi — puistuid. Kahjustatud puistud jagunesid 1939. a. vanuseklasside järgi järgmiselt:

I vanuseklass (1 — 20 a.)	55,8%
II „ (21 — 40 a.)	23,4%
III „ (41 — 60 a.)	10,6%
IV „ (61 — 80 a.)	4,4%
V „ (81 — 100 a.)	2,5%
VI ja vanemad (üle 100)	3,3%
	<hr/>
	100,0%

Vaadeldes üldkahjustusala üsikut vanuseklasside järgi on rüüsteid suhteliselt vähem nooremais puistuis ja rohkem vanemais, mida iseloomustavad järgmised arvud:

I } van.-kal.	1—10. a.	7,5%	rüüsteid
I } „	„	11—20. a.	9,5%
II „	„		11,2%
III „	„		16,5%
IV „	„		8,3%
V „	„		20,0%
VI ja vanemad			70,1%

See nähtus võib osaliselt olla põhjustatud ka asjaolust, et vanemais puistuis tõmbavad vaid tugevad kahjustused ja rüüsted enesele tähelepanu, kuna kultuures ja üldse noortes uuendustes juba nõrgad kahjustused torkavad küllalt hästi silma.

(Järgneb.)

Metsakaitselisist küsimusist möödunud kasvuperioodid

P. Rõigas

Metsakaitselised küsimused on kujunenud meil üldiselt väga akuutseiks. Eriti võib seda väita möödunud aastakümne kohta. Kodumaa metsades on viimaseil aastail esinenud ulatuslikult mitmesuguseid metsakahjureid, mistõttu puistute seisukord metsakaitse mõttes kujunes küllaltki murettekitavaks. Võiks meele tuletada teateid suurest latipihklaste rüüstest kodumaa männikuis (Ahja-Erastvere massiiv jne.), kes koos säsiüraskite hulgalise esinemisega põhjustasid massilise puude suremise. Edasi meie Kesk-Eesti seenehaigis kuusikuis, kuid ka Lõuna-Eestis ja mujal, levis kiiresti kuuse kooreüraskite rüüste, paisudes ulatuslikuks ja ähvardavalt kahjulikuks. On küllalt kirjutatud ja räägitud nende rüüstete tekkimise põhjustest, kusjuures üheks tähtsaks teguriks loetakse viimaste kasvuperioodide erakordset ilmastikku, mis väga olulisel määral soodustada metsakahjurite hulgi-paljunemist. On esitatud ka palju teisi põhjusi, mis samuti kahtlemata omavad suure tähtsuse tekkinud olukorras, kuigi need suures osas meie tuleviku metsamajandamises võivad olla kõrvaldatavad.

Käsitelles metsakaitselisi küsimusi möödunud kasvuperioodist tohiks ehk üldolukorras märgata teatavat ilmet paranemisele.

Latipihklase (*Pissodes pini-philus* Hbst) rüüste*) ei ole võrreldes 1936/37. aasta omaga enam häiriv, kuigi võrreldes 1938. aastaga olukord osutab vähesel määral halvendumist. Kahjuri esinemine möödunud kasvuperioodil näitas teataval määral tõusvat suunda Sõmerpalu metskonnas, kuid ka see ei muuda üldolukorda latipihklase osas rahutusttekitavaks.

Alarud aasta jaanuaris võidi Sõmerpalus märgata latipihklase poolt asustatud puude massilist puhtaskoorimist rähnide poolt. Ulatuslikku koorimist sel kujul seletatakse osalt ka

männiseemne vähesusega, mistõttu rähnide töö latipihklase haudeil on eriti põhjalik. Rähnide poolt teostatav tõrje ühelt poolt ja teiselt poolt ka sügisene ja talvine ebasoodus ilmastik võivad osutada tähtsaiks tegureiks kahjustuse vähenemiseks.

Kuuse kooreüraskite rüüstes, mis meie kodumaa kuusikuis on kestnud juba pikemat aega ja on võtnud üha ulatuslikuma ilme, oli möödunud kasvuperioodil selgesti märgatav tagasimineku. 1938. aastaga võrreldes arvestati tagasimineku T. Ü. Metsandusliku Uurimisinstituudi andmeil ümarguselt $\frac{1}{3}$ võrra. Rüüste vähenemine 1939. a. oli mõningate eranditega peaaegu üldine, kusjuures 1938. a. kõige raskemini kahjustatud metskondades (Rava, Varangu, Polli, Roela, Huuksi) arvestati vähenemist ligikaudselt 50%-le.

Samal ajal süvenes ja laienes rüüste mitmesugustel põhjustel üksikuis metskonnas (Taagepera, Karula, Tapa j. t.), seda küll peamiselt Lõuna-Eesti osades, missugune asjaolu siiski seisukorra üldpilti olulisel määral ei muuda.

Saavutatud tagasimineku (ca 35%) kuuse kooreüraskite osas tuleb hinnata väga kõrgelt. Kuigi 1939. aasta esimese poole ilmastikuolud polnud päris soodsad üraskite arenemiseks ja paljunemiseks, tuleb siinkohal teiseks tähtsaks põhjuseks rüüste vähenemisel lugeda riigimetsades hästi organiseeritud tõrjetööd, eriti 1938. a. ja 1939. a. kevadsuvel. Koorimislinade tarvitamine (foto nr. 1) osutub esmajärguliseks vahendiks tõrjetööde tulemuste tõstmiseks.

Kuuse juureüraskite (*Hylastes cunicularius* Er.) rüüste, mis esile kerkis kuuse kooreüraskite rüüste järele eriti Kesk-Eesti metskondades, näitas möödunud suvel tugevakujulist süvenemist ja laienemist. Kahjur esines nii loomulikes uuenduses kui ka kultuurides kohati väga massiliselt, hävitades uuenduse täieliselt. Rüüste ulatus küünib üksikutes metskondades kümnetesse hektaaridesse (Huuksi,

*) Järgnevas kirjutuses on teatavas osas kasutatud T. Ü. Metsandusliku Uurimisinstituudi poolt kogutud andmeid ja tähelepanekuid.

Foto nr. 1

Püünispuude koorimine koorimislinadel Rava metskonnas

Foto P. Rõigas

Purdi, Väatsa j. t.), kuid teda esineb vähemal määral paljudes metskondades.

Tavaliselt piires kahjustavad noortel mändidel männi juureürask (*Hylastes ater Payk.*) ja noortel okaspuudel männikärsakas (*Hylobius abietis L.*), kusjuures nende kardetavate kahjurite esinemine oli üldiselt eelmise suve tasemel.

Lehepõrnika (*Melolontha hippocastani Fabr.*) tõukude kahjustused näitasid juba paaril viimasel aastal tugevat tõusutendentsi, kuid kahjustus möödunud kasvuperioodil kahtlemata ületas eelmise aasta oma mitmekordselt, muutudes paljudes metskondades tugevakujuliseks rüüsteks. Eeltoodu on arusaadav, kui meele tuleb, et lehepõrnika arenemiskäik munast põrnikani kestab meil 5 aastat. Tõugu söömine puujuurtel kujuneb laastavaks kolmandal ja eriti neljandal suvel, kuna viiendal suvel toimuva nukkumise tõttu söömine osutub vähemaks. Sellast arvestades tõukude suurust ja söömise rohkust tohiks eeloleval kasvuperioodil loota kahjustuse raugemist suuremas ulatuses, kuigi kahjustus jääb püsima teatavale tasemele, mis on seoses asjaoluga, et lehepõrnika lend toimub teatavas ulatuses igal kevadel.

Lehepõrnika viimane ulatuslik lend toimus metsameeste tähelepanekute alusel 1936. aasta kevadel. Näit. annab metsaülem A. Michelson („Eesti Mets“ nr. 7, 1936. a.) 1936. a. toimu-

nud lennust väga huvitavaid andmeid, kus ta muuseas oma aiast kolmel õhtul (17.—19. maini), igal õhtul 45 minuti jooksul, püüdas 250 m² maa-alalt kokku 253 urgudest lendu tõusvat lehepõrnikat. Seda arvu täiendab veel asjaolu, et autor märgib vähimalt niisama suure põrnikate arvu mittetabamist, ja olukord, et ühel m² kohati leidub 12 urgung ning et lend toimus arvatavasti ka teistel päevadel, kuigi vähemal määral.

Samuti oli teateid ulatusliku lehepõrnika lennu kohta ka teistest metskondadest. Säärasest olukorrast võis juba tollal ennustada eriti tugevat rüüstet 1939. a. suvel, kuna neljandal suvel tõugu kahjustus on ohtlikem. Samuti võis siis arvata, et järgmine lehepõrnika ulatuslik lend peaks toimuma 1941. a. kevadel.

Tulles tagasi kahjustuse juure läinud kasvuperioodil peab toonitama, et see esines väga laialdastel aladel, kujunedes rüüsteks mitmes metskonnas (Tapa, Aegviidu, Rakvere, Taagepera, Kolga j. t.). Kolga metskonnas Sillaotsa vahtk. hävitasid maipõrnika tõugud 1938. a. põlendikul 1939. a. 118 ha-lise külvi tegelikult täies ulatuses, nagu allakirjutanu läinud aasta detsembris võis veenduda; samuti on Kolgas kahjustus ohtlik ka põlendiku naabruses männinoorendikes ja mujal. Kuivamise kõrval võis märgata suurt juurekasvu langust ladvas.

Ulatuslikud ja tugevaastmelised kahjustused toimusid ka Aegviidu, Taagepera jt. metskondades, kus kahjustus oli niivõrd terav, et suurtes gruppides kuivasid kohati kuni paarikümne-aastased männinoorendikud, mida üldiselt ei peeta tavaliseks nähtuseks.

Siinkohal võiks näitena nimetada, et Aegviidu metskonnas leiti ühe 10-aastase 1,5-m männi juurte all 10 lehepõrnika tõuku (foto nr. 2).

Lehepõrnikat võib täie õigusega pidada möödunud suve tähtsaimaks männi juurekahjuriks, mille tõhusaks tõrjeks väljavaated kahjuks puuduvad, kuigi kiirelt saabunud sügis ja külm talv võivad mõjuda kahjustavalt tõukude arengule.

1938. aasta suvel alanud ulatuslik männivaablase (*Lophyrus rufus* Rtzb.) rüüste jätkus ka möödunud kasvuperioodil. Kirde-Eestis oli märgatav tagasimineku olulises ulatuses, seevastu Loo-Eestis oli männivaablane, vallutades uusi alasid, tunduvalt laienenud, esinedes tugevasti aladel, kus ta 1938. a. suvel puudus või esines vähesel määral (Anija, Rooküla, Purila j. t.).

Metskondades, kus rüüste 1938. a. arenes vaid üksikutes vahtkondades, on see kaldunud suurel määral laiendamisele. Aladel, kus 1938. a. suvel esines eriti tugev rüüste (Kloostri metsk. Klooga vahtk.), oli see möödunud kasvuperioodil tunduvalt nõrgem. Ka tundus kohati, et rüüste laiendamisega käis kaasas kahjustuse tugevusastme vähenemine üksikpuudel teatavas ulatuses.

Üldiselt ei saaks aga männivaablasi hinnata kardetavaks kahjuriks, kuna ei ole märgatud männivaablase söömise tõttu surnud puid, ning tavaliselt männivaablase suurem kahjustus vaibub paari aasta möödudes. Neil asjaoludel ei ole ka männivaablase kulukat tõrjet meie oludes nimetamisväärsel määral teostatud. Ka praegusel korral on hr. A. Karu andmeil olemas mõningaid märke männivaablase rüüste võimalikuks kokkuvarisemiseks eeloleval suvel.

Paaril viimasel aastal saabus võrdlemisi palju teateid ka väikesekuusevaablase (*Nematus abietinum* Htg.) kahjustusist. Kahjur ei tekitanud küll rüüset selle tõelises mõttes, kuid esines siiski küllalt märkimisväärsel määral. 1939. a. kasvuperioodil märgiti tema esinemises küll tagasimineku, kuid kohati ka kahjustuse suurenemist (Permisküla metsk.). Igal juhul mõjub kahjustus, olenevalt selle tugevusest, vähemal või suuremal määral kahjustatud puu juurekasvule (foto nr. 3).

Foto nr. 2 Foto P. Rõigas
Aegviidu metsk. Lehepõrnika tõugud

Hr. A. Karu andmeil oli möödunud kasvuperioodil väikese kuusevaablase kahjustus Permisküla metskonnas kohati niivõrd tugev, et kuuskede laduvajuurekasv 1938. aasta omaga võrreldes moodustas selle pikkusest vaid $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{6}$.

Viimaseil aastail on üha enam juttu tehtud metskitsest kui metsakahjurist selle sõna tõelises mõttes. 1939. a. jooksul aga metskitse kahjustused kujunesid teravamaks ja ohtlikumaks kui kunagi varem paaril viimasel aastakümnel, ning seda peamiselt noortes männikultuurides. Sageli ei leidunud külvilapil näritud tüügaste seas ainustki tervet taime.

Kahjustus säärasel kujul kujutab endast väga masendavat pilti, millele lisandub asjaolu, et mõnes metskonnas säärane kahjustus on üldine (T. Ü. Öppemetskond, Sangaste, Sagadi j. t.) ja puutumatud külvilappe esineb harva.

Eduka metsamajandamise seisukohalt lähtudes tundub küll, et säärases olukorras oleks tõesti aeg metsameestel siin vahele astuda, arvatavasti nen-

Foto nr. 3 Foto E. Kohh

Purdi metskond. Väikese kuusevaablase vigastus kuusel. Osa külgoksi on surnud ning 1939. a. ladvakasu näib arenevat märgatavalt vähem eelmisest

de arvu reguleerimise näol üksikutes metskondades.

Möödunud kasvuperioodil märgati veel mõningaid kahjustusi ilmastiku mõjutusel.

Hr. E. Kohh'i andmeil esines Lõuna-Eesti metskondades (Valga, Roosa, Sõmerpalu) kohati laialdastel aladel

noortes (4—5-a.) männikultuurides n.-n. kuiva-külma pudetõbi. 1939. a. maikuu lõpul märgati Valga metstk. Mõtuse vahtk. 4-aastases männikultuuris 1938. a. okaste massilist kuivamist, kusjuures kahjustus haaras hektaare. Seejuures kahjustusalal S suunas (vastu päikest) kultuur omas roheline, N suunas kollase, O suunas kollakas-rohelise ja W suunas rohekas-kollase värvuse. Hiljem asusid okastele mitmesugused okkakahjurid.

Olukord põhjeneb kuivusel ja temperatuuride suurte amplituudide tõttu tekkival n.-n. „pumpamisel“ (eriliselt suur veekaotus).

1939. a. septembri lõpul esines Pagar'i metskonnas erakordselt tugev lumenurud. Murrude, osaliselt ka vaalimisele, allus peamiselt kask II ja III vanuseklassis võrdlemisi laialdastel aladel.

Hinnates üldist metsakaitselist seisukorda 1939. aastal tundub selles siiski teatav üldtendents paranemisele, seda küll peamiselt kuuse kooreüraski rüüstete vähenemise arvel. Kuid on ka teisi olukordi, mis annavad teatavaid põhjusi optimismiks. Võiks nimetada asjaolu, et läinud sügis saabus küllalt järsku, missugune asjaolu siin võib mõjuda pidurdavalt. Samuti valitseb käesoleval talvel meie oludes eriti käre külm, mil võivad olla nii mõneski suhtes ettenähtamatud tagajärjed, mis avalduvad alles eeloleval kasvuperioodil.

Märkmeid matkalt Soomes

J. Saul

(Järg)

Kuna koorimisel vabaneb suur hulk koort, on ka mõeldud selle kasutamisele. Fotol 4 kujutatud valtspressi vahelt juhatakse basseinist tulevad koored läbi. Nii eemaldatakse õige suur osa koorte veemäärast. P.-S. saagla kasutas neid ainult ebatasasuste täitmiseks palkide talvelaos.

Palju kaugemale on jõutud koorte tarvitamise võimaluse suhtes K.-I.-S. saaglas. Seal juhatakse koored, mis veevooluga basseinist väljuvad, üle sõela, kus liigvesi kohe eemaldub. Sellele järgneb kahest valtspressist läbimine, k

mille järele koored on juba niivõrd kuivad, et need puhutakse ventilaatori abil 100 m eemal olevasse katlamajja, kus need lähevad kütteks. Ainult 10% lisatakse saepuru kütteks.

Palkide säilitamiseks saaglate juures tarvitatakse paljudes kohtades veel „soomusesse“ vedamise viisi. Nii säilivad palkid küll võrdlemisi hästi, kuid see viis võtab palju ruumi, ja ka jäätumine on suur ning töö ise on võrdlemisi kallis. Uuem ja järjest leviv viis on palkide tõstmine maale suurtesse virnadesse vastavate elevaatorite

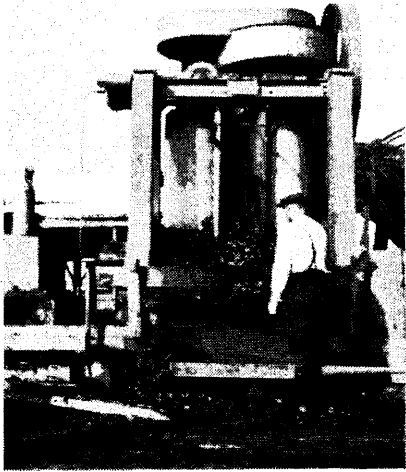

Foto 4. Valtspress

abil, nagu nähtub fotol 5. 6—7-mehe-line rühm tõstab 8 tunni jooksul elevaatori abil maale virna 3000—4000 palki. Soojal ajal tuleb neid palgivirnu aga kasta, et ära hoida palkide lõhenemist ning sinistumist. Kastmisega seoses olevad kulud 1 std. kohta on ca 1 kr.

Tänapäeva saaglais on raamidell löögi pikkus 600 mm ja löögi sagedus kesk-laiusega raamidell 350 minutis. See on võimaldanud töö tagajärje 2 std. tunnis raami kohta. On arusaadav, et palkide etteandmine peab toimuma raami vahet pidamata suure kiirusega. Hariliku palkide kinnitamise juhtvaguni-ga on seda juba raskem saavutada, kui mitte võimatu. Uued palgivankrid on konstrueeritud sellaselt, et need võimaldavad palgi kiiret ja hõlpsat kinnitamist, õigesse asendisse seadmist ja raami juhtimist. Kõik see tegelik töö tehakse mehaanilise jõu poolt — sahur käsitab ainult vastavaid kangikesi või juhtrattaid oma tahte edasiandmiseks masinale. Raami suunas kui ka tüh-jalt „tagasisõit“ toimub samuti auto-maatseilt, sahuri surudes ainult vasta-vale jalgpedaalile. Need uued vankrid on mõeldud just eriti tüvi ees saagimi-seks, kuid kõlbavad niisama hästi ka palgi latv ees saagimiseks.

Tüvi ees saagimine pole iseenesest mingi uudis, vaid seda on katsutud

teostada mitmel korral varemaltki. See pörkas aga alati tol korral raskuste vastu, mis olid seoses raami ülemiste valtside ülestõstmisega palgi raami minekul, kuna tüvipalkidel on sageli õige suur diam. erinevus ladva ja tüve otsas ja ülavaltsid peavad olema sea-tud nii madalale, et need ka palgi ladva osas annavad küllaldast survet palgile, mis kindlustab ühtlase söötesuuruse.

Nüüd on see puudus kõrvaldatud sel teel, et inimese asemele on pandud raami esimest ja tagumist ülavaltsi tõstma sobival hetkel mehaaniline jõud kas siis suruõhu abil või hüdraulilisel põhimõttel.

Uusi palgivankreid on põhimõttelt kaks tüüpi. Esimene tüüp on niisugune, kus palgi kinnitus, õigesse asendisse seadmise jne. tööd tehakse suruõhu abil, mis käitab vastavaid mootoreid. Palgi kinnitus sünnib kolme hammastatud ratta abil. Neid rattaid saab panna pöörlema soovitud suunas, millega siis ka palgi saab pöörata õigesse asen-disse. Niisama hõlpus on palgi juhti-mine õigesse asendisse külgsuunas. Palgi kinnitus sünnib kiiresti, on tugev ja palgi võib kinnitada vankris ükskõik kust kohalt ladva (resp. tüve) osas ega ole tarvis tingimata „sõita tagasi“ kuni palgi otsani. Ühest küljest on see kahtlemata edu. Halb praktiliselt sei-sukohalt võttes on aga see, et sahur istub selle tõttu küljel palgi ja saeseade keskjoone nähtelt. See raskendab õige suuresti palgi õiget juhtimist raami, millest

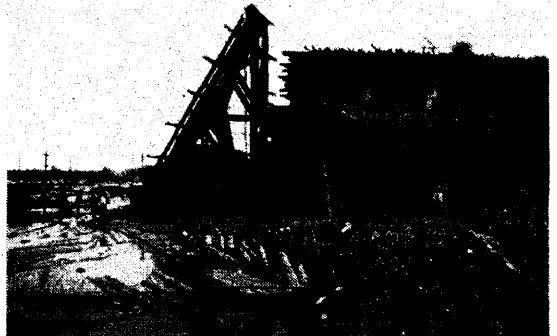

Foto 5. Elevaator palke virna tõstmas

tingituna tekib kahjusid toormaterjali raiskamise näol. Teisel tüübil istub sahur palgi ja saeseade keskjoonel ning sellest on palju kasu, kui pidada meeles, et palkide seadmiseks ei ole suure löikekiiruse juures palju aega. Viimase tüübi vankris tarvitatakse töötajana suruõli. Palgi kinnitus toimub siin palgi otsast ja käib muidu niisama mugavasti ja kiiresti ning tugevasti kui eelmise tüübi puhulgi. Vanker ise aga paistab olevat nagu väiksem ja lihtsam, kuna siin ei kõlgu mingisuguseid õhuvoolikuid nagu eelmise tüübi juures. Hüdraulilisel põhimõttel töötavas palgivankris saadakse vajaline kompressioon vagunit edasi ja tagasi vedava keti liikumisest.

Suruõhuga töötava tüübi puhul peab olema suruõhu valmistuseks ehitatud kusagil eriline kompressor ühes õhukuivatuseadega, kust suruõhk juhitakse torustiku kaudu vajalistesse kohtadesse. Kõik see tundub tarbetult keerulisena ja kulukana võrreldes hüdraulilisel põhimõttel toimivate seadete selgejoonelise lihtsuse ja otstarbekusega. Mitmed märgid viitavadki sellele, et võib-olla varsti loobutakse sellest „suruõhu värgist“ ja hüdraulilisel põhimõtteil toimivale seadele antakse täieline ja teenitud eluõigus. Nii näiteks uutes servamissaaglais, kus on võetud tarvitusele liikuva tera seadmine mehaanilise jõu abil, kasutatakse töötajana surveõli. Foto 6 kujutab

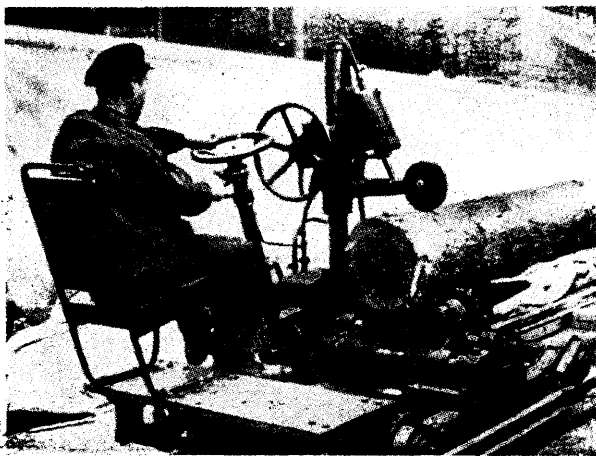

Foto 6. Palgivanker

esimese tüübi all käsitletud palgivankrit.

Mis puutub tüvi ees saagimisse üldse, siis sel viisil on mitmed paremused võrreldes latv ees saagimisega. Kõigepealt jääb ära palgi tüve osast saagimisel langevate lühikeste pinnatükikeste kiildumine sae terade vahele raamis, mis tihti põhjustab häireid ja seisakuid saagimistöös. Selle tõttu on siin võimalik abisahur raami taga täiesti ära jätta, kuna sel ei ole seal enam mingit tööd — servalauad ja ka lühikesed pinnad kukuvad häireteta raamist vabanedes vastavaile transportõrile ja jätkavad matka ettemääratud paikadesse. Kuna lühikesed pinnatükid ei põhjusta enam häireid, on võimalik ka saeseadet raamis laiendada ja võtta enam õhukesi paksusi tüvest, mil on suur tähendus saaglais, kus valmistatakse peenmaterjale. Lõhestussae töö väheneb selle tõttu õige palju.

Vastuväitena tuuakse mõnel pool asjaolu, et palki on raske tüvi ees saagides juhtida õigesti raami. See ei ole aga sugugi nii, vaid vastupidi. Tarvitusele võetud valgus- või ka varjuseaded ühes uuetüübiliste kiiresti toimivate palgivankritega teevad palgi õige juhtimise raami täiesti vaevatuks ja hõlpsaks, ja pole mingit põhjust uskuda, et selle saagimisviisi puhul valesti seatud palkide arv oleks suurem kui latv ees saagides, kuna sahuril on siin uute mehaaniliste abiseadete tõttu palju enam aega pühendada palgi õigesse asendisse seadmisele ning raami juhtimisele.

Praegusaja saaglas on iga raami kohta ainult 1 sahur ja servamissaaga kohta 1 servaja, niisiis ühe prussimiskomplekti kohta tuleb 3 töolist. Töomasinat järjestuses ja asetuses üksteise suhtes on tarvitusel 2 põhitüüpi: 1) Prussraam (I raam või servamisraam) ja jaguraam (II raam või lahtilõikeraam) on samal keskjoonel; 2) prussraam ja jaguraam on eri keskjoonel ja nende vahe on 1,5—2,5 m.

Esimese süsteemi puhul töökaik jämedates joontes on järg-

nev: Prussraami taga põrandas on vastav auk, mille läbi pudenevad lühikesed pinnatükikesed all-liikuvale transportöörile, mis viib need määratud kohta. Pike-mad servalauad, vabanedes raamist, kukuvad allolevale transportöörile, mis viib need veidi küljele, kust need jätkavad liikumist pikisuunas edasi servamissae juure. Pruss ise liigub vastavate juhtplaatide vahelt, mis järgnevad kahele raami taga olevale „noale“, otse edasi jaguraami suunas, millest väljudes täis-servaline materjal liigub juhtplaatide vahelt otse edasi tasaseks sortimise seadesse. Servalt tulev materjal kukub kahelt poolt allolevale põiksuunas liikuvale transportöörile, mis viib need servamissae juure. Servamissae töö-laua ääres on pragu, kust servaja lan-getab all-liikuvale transportöörile need tükid, millest ei saa servamisel nende kitsuse tõttu midagi. Transportöör viib need peenmaterjali-osakonda. Servamis-sae taga on automaatne rimaeraldaja. Rimad siirutatakse all-liikuva trans-

portööri abil peenmaterjali-osakonda. Servatud materjal jätkab teed tasaseks sortimise seadesse. Sageli on ka pin-dade ning rimade katkestus korralda-tud automaatselt. Puuduseks selle süs-teemi juures on, et saagla kipub mine-ma liig pikaks. Teine puudus on see, et prusside jaoks ei ole head tagavara-ruumi jaguraamis sel juhul, kui jagu-raam tuleb panna mingil põhjusel seis-ma. Siis tuleb lõpetada saagimine ka prussraamis.

Teine süsteem on palju enam levi-nud ja see on parem esimesega võrrel-des just selle tõttu, et raamid on ase-tatud keskjoonte suhtes üksteisest tea-tud vahemaaga. See jätab prussidele hea tagavarapaiga enne jaguraami. Kuna prussraami ja jaguraami vahe-maa pikisuunas on peaaegu poole võrra lühem kui see on esimese süsteemi juu-res, lüheneb sellega ühtlasi ka kogu saagla ehituse pikkus, kuid laieneb vähe.

(Järgneb.)

Metsavahtide reaalpalga suurus vajab selgitamist

Metsavahtide arv palgaastmete järgi 1. sept. 1939. a. oli järgmine:

Palga-aste	Kuu-palk Kr.	Metsa-vahtide arv	Palga-aste	Kuu-palk Kr.	Metsa-vahtide arv
1.	47	9	8.	26	268
2.	44	12	9.	24	144
3.	41	21	10.	22	91
4.	38	57	11.	20	53
5.	35	116	12.	18	20
6.	32	216	13.	16	8
7.	29	332	14.	14	17
		Palgata		—	26

Kokku 1390

Arvestamata jättes palgata metsa-vahid (26) tuleb seega keskmiseks metsavahi kuupalgaks Kr. 28.40. Ra-hapalgale lisaks tuleb arvata tulud palgamaast, riidevarustus, korter ja soodustused küttepuude saamisel. Met-sateenijate natuuratasude tabeli jär-gi on arvestatud küttepuud Kr. 1.50, korter Kr. 2.70—7.10, varustus Kr. 5.—, palgamaa Kr. 11.—, seega kokku Kr.

20.20—24.60. Kokku metsavahi keskmine kuupalk (rahas ja natuuras) on umbes Kr. 51.—. Samal ajal on metsa-töölise keskmine kuuteenistus Kr. 51.75 (1938/39. a. ankeedi andmed), aasta-põllutöölise kuuteenistus Kr. 50.50 ja tööstustöölise (lihttööline) kuuteenistus Kr. 66.—. Niisiis saab metsavaht kesk-miselt ligikaudu niisama palju palka kui metsatööline ja põllutööline ning veidi vähem kui lihtne tööstustööline. Metsavahilt aga nõutakse peale 6-kl. alghariduse veel kutsealalist etteval-mistust.

Metsavahtide madal rahapalk on pä-rit iseseisvuse algaastaist ja tingitud enneseseisvusaegsest olukorrast, kus metsavahil ei olnud neid ülesandeid täita, mis talle praegune aeg peale paneb. Nüüd, kus metsamajanduslik tegevus on muutunud intensiivseks, on metsavahi kui valveametniku ülesan-ded jäänud tagaplaanile. Praegune metsavaht on kohapealne metsamajan-duslike tööde juht, tööliste tööle ra-

kendaja ning korralduste täitja. Tema oskuslikust tegevusest oleneb teataval määral meie metsamajanduse tulukus. Tarvitseb nimetada vaid kultuur-, raie- ja veotöid, kus igal aastal metsavahtide juhtimisel tegevusse rakendatakse hulk töölisi ning kus suured summad tuleb maksa töötasudeks. On arusaadav, et nimetatud ülesannete edukaks lahendamiseks nõutakse metsavahilt kutse- oskuse omandamist, kuid sealjuures peaks töötasu olema võrdne kohustus- tele ja võimaldama inimväärset ära- lamist. Viimase suhtes on praegu met- savahid küll vaeselapse ossa jäetud ning tundub, et Riigimetsade Talituse juhtide senised püüded ei ole suutnud siin parandust tuua just sel põhjusel, et krediiti käsutavad ringkonnad ope- reerivad vanade vaadetega metsavah- tide kergest tööst ja ka kõrge tuluga metsavahi palgamaast.

Kui mõne aja eest (1932, 1933) vastavate uurimuste põhjal selgus, et talupidajate reaalteenistus oli 1 snt. päevas, ja sealjuures olid neil kasutada keskmise või üle keskmise väärtusega talupõllud, siis pidi metsavahi palgalisa

oma palgamaast, mis sageli koosneb liivastest või soistest põllulapikestest, olema tunduvalt väiksem. Just palga- maade tulukust on vaja selgitada eri- uurimusega, kuna ainult erapooletu uurimus annaks pildi metsavahi reaali- palgast. Meie talumaade tulukusest on taluraamatupidamise andmeil saadud üsna tõhus ülevaade. Tundub, et sama võimalus, nimelt taluraamatupi- da mine, tuleks rakendada ka metsa- vahtide palgamaa tulukuse selgitami- seks.

Riigimetsateenijate kogud, kelle üheks ülesandeks on oma liikmeskonna majanduslike huvide kaitsmine, teeksid tänuväärt töö, kui nad algataksid ni- metatud küsimuse selgitamise. Kon- junktuurinstituudi põllumajanduslikul sektsioonil on suuri kogemusi säärase uurimuste teostamisel ning kuuldavasti ei keeldu vastavad jõud nõu andmast kava koostamisel ja andmete läbitööta- misel, kuna neidki see küsimus huvitab. Kuna põllumajandusaasta algab 1. maiga, siis ei tohiks väga palju viivi- tada küsimuse algatamisega.

K. Salev.

Parema kvaliteediga puutaimi metsarajajaile põllumeestele

K. Kulbin

Viimasel paaril-kolmel aastal on sel- gesti märgata talumetsade majandami- ses pööret paremuse poole. Laastav kasutamine, mis aastat kümme tagasi peagu igal pool talumetsades aset lei- dis, on lõppenud ja ikka enam levib endiste raiestike kui ka uute enne mit- temetsamaana kasutatud alade metsa- mine. Põhjusi talumetsanduse arene- miseks ei ole raske leida. Üheks täht- saimaks teguriks on kahtlemata met- sanduslik nõuande- ja selgitustöö põl- lumeeste seas, mis intensiivsemaks muutus metsanduskonsulentide tege- vusse rakendamisega 1937. a. kevadel. Sellest ajast peale algabki hoogus tõus talumetsade rajamises. Järjest suuremat tähelepanu ja hoolt pööravad talumet- sanduse arendamisele ka riigimetsa- ametnikud, mis kahtlemata selle edu- kusele kaasa aitab. Edasi on talumet- sa rajamise levimisele suure tähtsuse-

ga mitmesugused soodustused — ta- suta seemnete ja taimede jagamine, metsakultuuride premeerimine, kultuu- ride maamaksust vabastamine jne. Ei saa nimetamata jätta, et põllupidajate pooldavamast suhtumisest metsakasva- tusele mõjutab veel metsamaterjali saa- mise tingimuste raskenemine riigimet- sast, kuna riigimetsade raielank on viimaseil aastail vähenenud kasutuse normeerimisega tegeliku juurekasvu piiresse.

Varemail aastail talumaadel rajatud metsakultuuride kohta puuduvad peale suuruse lähemad andmed, kuna ei ol- nud personaali, kes neid oleks kogunud. 1938. ja 1939. a. rajatud talumetsakul- tuuride rajamise viisi ja puude liigi kohta kogusid andmeid metsanduskon- sulendid, missuguste andmete põhjal koostatud ülevaade on toodud alljärg- nevas tabelis.

Aasta	Metsa raj. talude arv	Männimetsa rajatud ha			Kuusemetsa rajatud ha			Kokku ha
		kültitud	istutatud	kokku	kültitud	istutatud	kokku	
1938	240	130,1	14,0	144,1	30,2	40,3	70,5	214,6
1939	423	224,7	56,1	280,8	34,1	55,0	89,0	369,8

Kogutud andmeist selgub, et põllumehed eelistavad kultiveerimisviisidest külvi, kuna see on vähema töökuluga seotud ja seemne muretsemine on kergem. Istutamismaterjali saamisega on õige sageli raskusi, kuna seda kõigis metskondades ei leidu ja talupidajale jagatavad puutaimed on tihti halva kvaliteediga. Tutvudes oma endises tööpiirkonnas Viljandi- ja Pärnumaal 1939. aastal talupidajatele jagatud taimedega ja nendest rajatud kultuuride arenemisega ning kuuldes olukorrad ka teistes maakondades peab konstateerima, et riigimetskondadest väljaantud männi- ja kuusetaimed sageli ei olnud nõuetekohased.

Vaadeldes eraldi männitaimede kvaliteeti selgub, et sellega võib üldiselt rahule jääda ja et männitaimi leidub metskondades küllaldasel määral. Nii oli männitaimede tagavara 1939. a. kevadel Riigimetsade Talituse poolt koostatud nimekirja alusel ca 550.000 tk.; arvestades umbes poole nendest taimedest vanuselt ja kvaliteedilt istutamiseks sobivateks võiks nendega kultiveerida umbkaudu 50 ha, mis praeguse talumetsa rajamise ulatuse juures on küllaldane. Männile sobivatel kasvu-aladel ei ole enamasti raskusi ka külvi teel kultiveerimiseks, ja kuigi taimi ei peaks saada olema, võib istutamise asendada külviga. Kui aga metskond talupidajale annab kultiveerimiseks taimi, siis tuleb hoolitseda, et need oleksid elujõulised ja seenhaigusest vigastamata. Ühe- ja kolmeaastaste männitaimede jagamine, mida taimede nimekirjas leidub õige rohkesti, ei ole otstarbekohane, kuna nendest rajatud kultuurid arenemises peagu alati kipuvad maha jääma 2-a. taimedest rajatud kultuuridest. Raskusi tekitab männitaimede saamisel nende ebaühtlane jagunemine, kuna näiteks möödunud aasta kevadel oli männitaimede ta-

gavara Valga metskonnas üksi 100.000 tk., Virumaa metskondades aga kokku ainult 18.000 tk., mistõttu Virumaa põllumehed pidid taimi tellima Valga metskonnast. Taimede kaugelt vedu läheb talupidajatele küllalt maksma ja veo tagajärjel kannatab ka taimede kvaliteet.

Asudes vaatlema metskondades kuusetaimede tagavaru ja kvaliteeti leiame need olevat puudulikud. Kodukainistamiseks ja elavaedade asutamiseks on mõned metskonnad talupidajale koolitatud kuusetaimi annud, talumaadele metsa rajamiseks pole neid aga kuigi palju jätkunud. Seda kinnitab ka Riigimetsade Talituse poolt koostatud nimekiri 1939. a. kevadel metskondades oleva taimede tagavara kohta.

Nimekirja järgi oli kuusetaimede tagavara kokku ca 480.000 tk., kuid koolitatud taimi nende hulgas ainult 83.500 tk. ehk 17% taimede arvust. Nimetamist väärrib veel, et koolitatud taimedest ligi pooled — 40.000 tk. — olid ühes metskonnas (Rooküla mk.), kuna näiteks Viljandimaal, kus on peamine kuusemetsa kasvatamise rajoon, leidis neid ainult 9500 tk. Samal aastal rajati aga Viljandimaal taludes kuuseistandusi 12,5 ha ning neid oleks rajatud rohkemgi, kui oleks jätkunud korralikke taimi. Arusaadavalt tuli põllumeestel kuuse istutamisel tarvitada 2—3-aastasi seemikuid, ehkki Viljandimaa pinnaseolud nõuavad kultiveerimisel 4—5-aastaste koolitatud kuusetaimede tarvitamist.

Kuusekultuurid rajatakse peamiselt madalamatele aladele, endisile raiestikele ja karja- või heinamaadele, kus suur rohukasv ja lehtpuuvõsa väikesed ja kidura juurekava ning võraga taimed lämmatab. Seetõttu pakkusid 1939. a. kevadel rajatud kuuseistandused Viljandimaal sama aasta sügisel õige halba pilti. Kao % ei olnud küll väga suur, kuid taimede okkad olid tublisti kolletanud ja juurekasv vaevalt märgatav. Niisugused kultuurid ei tee headmeelt nende rajajatele ega anna hoogu talupidajaskonnas metsarajamise levimisele.

Nagu eelpoolest nähtub, kujuneb talupidajate puutaimedega varustamine valusaks küsimuseks kogu talumetsan-

duse arendamise propagandale. Metsanduskonsulendid ja riigimetsaametnikud püüavad põllumeeste seas metsandusliku selgitustööga leida uusi metsasõpru, kes oma taludes metsa rajaksid ja kasvataksid. Samal ajal on metsakasvatajail põllumeestel raskusi vajalise ja nõudekohase istutamismaterjali saamisega. Ei saa nõuda, et riigi taimeaedades peaks alati talupidajate poolt soovitud hulgal taimi leiduma. Küll on aga talumetsanduse arendamise seisukohalt tingimata tarviline, et põllumeestele jagataks ainult täisväärtuslikke ja kasvukohale vastava suurusega taimi, et talumaadel rajatud kultuurid oleksid elujõulised ja ilusad. Teiseks peab hoolitsema selle eest, et metsarajajad talupidajad saaksid puutaimi ligidalt, et neid oleks võimalik ise kohale tuua. Neis rajoones, kus talumetsa rajamine on rohkem levinud ja kus riigimetsa vähesuse tõttu sellel on tõsine vajadus (näiteks Viljandimaal), peaks igas metskonnas leiduma korralikke kuuse- ja männitaimi talupidajaile jagamiseks. Möödunud, 1939. a., kevadel kujunes olukord niisuguseks, et koolitatud kuusetaimede

tagavarad tarvitati metskonna oma kultuuri rajamiseks ja talupidajad pidid rahul olema halvemate taimedega. Talumaade metsamist vajavad alad on aga pindalalt palju suuremad riigimetsade vastavast pinnast ja seepärast oleks talumaadel heade taimedega kultiveerimist eeskujuks kindlasti tarvis.

Praegu on ümberkorraldamisel riigimetskondade taimeaedade võrk ja asutamisel uued suured taimeaiad. Riigimetsade Talituse kavade kohaselt kasvatatakse uutes taimeaedades senisest suuremal hulgal taimi talupidajaile jagamiseks. Kõige suurem vajadus tundub olevat kuusetaimede järele, eriti mõnes Lõuna-Eesti maakonnas, ja nende kasvatamine aitab edaspidi kindlasti kaasa talumetsa rajamise levimisele. Et metsa rajamine taludes ei ole üle riigi kaugeltki ühesuguse intensiivsusega, siis vastavalt sellele tuleks ka taimi kasvatada ühes metskonnas rohkem, teises vähem. Küsimuse selgitamisel, millise puuliigi taimi ja kuipalju kusagil kasvatada, oleks soovitav kuulda ka kohaliku metsaühingu ja metsanduskonsulendi arvamist.

Veohinnad ja veo korraldamine A/S. EMT metsamaterjalide veol

Raskete veotingimustega talvede esinemine on nii mõndki esile kutsunud vedude korraldamisel ja selle töö juhtimisel. Möödunud aasta lumevaene talv oli raskeks katsumisajaks. Tänavune talv on omamoodi raske ja kohati halvem kui möödunud talv. Sügava lume, tuiskude ja külma tõttu teed on raskemad kui möödunud aastal. Võrdluseks toon järgmist: möödunud talvel võis palgikoormaid näha kuni 2 thm-ga, käesoleval talvel aga ei ole need palju üle 1 thm tõusnud. Seega on teed poole raskemad ja vedu poole aeglasem. Peaosa mängivad siin iga tööpiirkonna iseärasused ja erinevad veotingimused. Näiteks mägised ja lagedad veoteed on eriti käesoleval aastal rasked, kuna metsateed, kus tuisk nii palju ei ummista, on palju kergemad. Lankidel, mis üles töötati enne lume tulekut, on materjalid kattunud sügava lumega. Nende lankide juures, kus

raiumine sündis pärast lume tulekut või raiumisel materjalid asetati enam-vähem korrapäraselt veo suunas, on veo-olukord kergem. (Vaata EM nr. 11 — 1937. a. mag. rer. for. Karl Salev „Enam tähelepanu töökorraldusele raielankide ülestöötamisel.“) Omakorda raskeid olukordi on surnud metsa ja hooldusraiate materjalide väljaveol. Palju ja palju on sääraseid olukordi, milledest on tingitud erinevad veotingimused ja soodustused. Üks olukord annab end ühes kohas rohkem tunda, teine teises. Selle juures moodustab suure teguri kohapealne tööturg nii pakkumise kui ka nõudmise suhtes. Kõik need väga kaaluvad tegurid, millest oleneb kogu vedude korraldamine, seavad üles väga suuri eriseisukohti tööde korraldamises ja tööhindade kujunemises. Neil põhjusil ei saa üldse üles seada üleriigilisi töönorme, töökorraldamise viise ega ka

tööhindu. Ühtlaseks ei saa teha kõiki veolusid ka A/S. EMT Tehnilistes Juhistes § 32 p. 1—3 näidatud tööde korraldamisega. Veotööde teostamiseks määratakse keskasutuse poolt igal aastal ülemäärased veohinnad. Aga need ülemäärased või maksimumhinnad on kujunenud praegusi olukordi arvestades enamasti tõesti miinimumhindadeks. Selle tõttu väga paljudes kohtades vedu lonkab. Et päästa olukorda ja kõik materjalid välja vedada, tõstetakse metsaülemate ettepanekul tee lagunemise ajaks hindu — ühel pool rohkem ja teisel pool vähem. Hilinev veohindade tõstmine võib kujuneda mõnikord mitmekordseks esialgsete hindadega võrreldes ja kasu asemel on saadud kahju. Et saavutada õigeaegne ja korrapärane veokäik, siis tuleks anda veohindade kujunemisele rohkem kohaliku tähtsust ja rohkem painduvust. Kohapealsel üldjuhul, metsaülemal, peaksid olema vabad käed veohindade kujundamisel oma metskonnas. Ei saa ette kujutada, et mõni metsaülem maksaks suuremaid veohindu kui see osutub tarviliseks. Ja ei saa inimesi veotöödele rakendada madalamate hindadega kui seda tingib kohalik olukord. Enamuses on hobusemehed kohalikud maapidajad ja tulevad tööle, kui nad saavad normaaltööstustasu.

Möödunud sügisel, kui algas raiehoogaeg, pandi keskasutuse poolt raie töödeks maksma tööhindade ülemäärad, mis olid madalamad kui seda nõudis tööturg. Raie tööd edenesid visalt, ei leidunud töölisi. Hiljem hindade tõstmine tõi pöörde ja keskmistes oludes võidi raie tööd lõpule viia juba jaanuaris.

Edasi väärrib tähelepanu A/S. EMT Tehnilistes Juhistes see osa, kus selgitatakse veo korraldamist ja väljaandmist. Selle kohaselt toimub veo väljaandmine veolepinguga (vorm 74 ja 93) ja veosedeliga, kuna veo korraldus (vorm 18) omab sisemise asjaajamise otstarbe ja teda ei või rakendada väikesemate vedude puhul veolepingu asemel. Veosedel on ette nähtud koorma viisi veoks ja nõuab rohkem tööjõudu vedude juhtimiseks. Arvestades praegusi raskeid teeolusid või ka möödunud aastast talve on kujunenud väga paljudes kohtades vedude väljaandmine väiksemal hulgal, näiteks raieliinide viisi, otstarbekohaseks nii vedajale kui ka veoandjale. Vedajad ei julge sõlmida veolepinguid halbade teeolude tõttu.

Siin peaks olema üks vahepealne viis, millega antakse vähemal hulgal vedusid välja. Selleks võiks olla kas või veokorraldus muudetud kujul. Viimane täidaks nii veokorralduse kui ka veodokumendi ülesandeid, millega arvestatakse vedu, nagu seda lepingu vorm nr. 93 ette näeb, kuid ta ei oma lepingu õigusi ega kuulu tempelmaksu alla.

Tuleb põhimõtteks võtta Tehniliste Juhiste § 23 esimene lõige: „Veotööde väljaandmist toimetada nii, kuidas see osutub kasulikumaks ja otstarbekamaks, kusjuures tuleb pidada silmas vedajate võimeid ja vajalist veokiirust.“ Veokiiruse peab alati esikohale nihutama, millega saavutatakse edukus, ja selleks tuleb kasutada kõiki võimalusi. Üldiselt on kujunenud nii, et iga töö edukuse tagab selle otstarbekas korraldamine ja kohalikele oludele vastav tööhind.

E. Leetmäe.

Rahvusvaheline metsanduse keskus (CIS)

Rahvusvahelise Metsanduse Keskuse (CIS) poolt saadeti 17. jaanuaril s. a. T. Ü. Metsanduslikule Uurimisinstituudile lühike ülevaade mainitud keskuse ellukutsumise, ülesannete ja liikmesrii-

kide kohta, mis paluti avaldada informatsiooni korras.

Rahvusvaheline Metsanduse Keskus (Centre international de Sylviculture; CIS) kutsub ellu 11. mail 1939. a. Roomas, Rahvus-

vahelise Põllumajanduse Instituudi raames, asukohaga Berliinis. Ülesanded, mida taotleb mainitud rahvusvaheline, juba kauemat aega asutamisel olnud, institutsioon, on järgmised:

1. Eri maade metsateadlaste omavahe- lise mõttevahetuse intensiivsemaks muutmi- ne rahvusvaheliste kongresside kaudu ja CIS sihtidele vastavate publikatsioonide ko- gumini korrastamine.

2. CIS'i kaasabi teatavate praktilise ise- loomuga metsandusse puutuvate probleemi- de lahendamisel, mis huvitavad eri maid ja millede kohta mõni maa soovib informatsioo- ni teistes maades saadud kogemuste piiri- des.

3. Uurimiste organiseerimine, statistilised kokkuvõtted ja vabad teaduslikud tööd, mis on inspireeritud kas rahvusvahelistel metsa- kultuuri kongressidel vastuvõetud resolutsio- nist või algatatud CIS'i enese poolt üldist huvi omavate küsimuste kohta.

Liikmesriigid ja nende ametlikud esin- dajad:

1) Bulgaaria: D. Sagaroff, metsade, jahi ning kalanduse sektsiooni ülem; 2) Hol- land: dr. J. A. van Steijn, riigi metsade valitsuse direktor; 3) Itaalia: prof. dr. A. Agostini, rahvusliku metsade miilitsa ülem; 4) Jugoslaavia: dr. Z. Miletič, riigisek- retär metsade ja kaevanduste ministeeriu- mis; 5) Leedu: A. Rukuiza, metsade osa- konna direktor; 6) Läti: Uptis, metsade osakonna abidirektor; 7) Mehhiko: J. Dupré, Pariis; 8) Prantsuse: C. Colomb, vete ja metsade peadirektor; 9) Rumeenia: prof. dr. M. Dračea, metsandusliku uurimis- ja katseinstituudi direktor; 10) Saksa: Alpers, riigisekretär ja pea- metsaülem (Generalforstmeister); 11) Slo- vakkia: J. Bednarcik, põllutööstusministeeriu- mi insener; 12) Soome: prof. dr. A. K. Cajander, metsade valitsuse peadirektor;

13) Šveits: Petitmermet, metsade peains- pektor; 14) Daani: F. Krarup, riigi metsa- asjanduse direktor; 15) Ungari: parun K. de Waldbott, Ungari kõrge koja liige.

Rahvusvahelise Metsanduse Keskuse pre- sidendiks valiti Ungari esindaja parun K. de Waldbott ja abipresidendiks Saksa esindaja peametsaülem ning riigisekretär Alpers.

Mainitud uue rahvusvahelise asutuse or- ganisatsioon määrati kindlaks statuutide- ga ja kokukorraga, mis võeti vastu Rahvus- vahelise Põllumajanduse Instituudi Perma- nentse Komitee poolt selle istungjärgul 1938. a. märtsis. CIS ise alustas tegevust 1. juulil 1939. a. Berliin—Wannsee's, Roberstrasse 7.

Keskuse direktori kohused pandi alates asutamistungjärgust prof. dr. Köstler'ile. CIS personaal on rahvusvaheline. Rahvus- vahelisele Metsanduse Keskusele eksterri- toriaalse iseloomu andmiseks on Saksa riigilt lähemal ajal oodata sellekohast dekreeti. Edasi annab Saksa valitsus CIS'i käsutusse tähelepanuväärivad miinimumsummad, et keskusele tegutsemine kindlustada, ja esineb ettepanekuga CIS'i nõudeile vastava ehituse püstitamiseks.

CIS'i teine istungjärg toimus 8. ja 9. oktoobril 1939. a. Rahvusvahelises Põlluma- janduse Instituudis, Roomas, millest võttis osa liikmesriike arvul, mis on tarviline teh- tud otsustele maksvuse andmiseks. Mainitud istungjärgul käsitleti küsimusi, mis puudu- tasid tööprogrammi, eelarve kindlaksmäära- mist, raamatukogu asutamist jne. Komitee kolmas istungjärg peetakse märtsi algul Bernis (Šveitsis).

Hoolimata valitsevaist raskusist Rahvus- vaheline Metsanduse Keskus teeb igasugu- seid pingutusi, et täita temal lasuvad rah- vusvahelise ulatusega ülesanded, sest tehni- line aparaat ja personaali koosseis kindlus- tavad talle tööde jätkamise.

Praakrite õppepäevad 1939. a.

V. Riitslaid

Seoses uute a/s. „Eesti Metsatööstu- se“ tehniliste juhendite väljatöötami- sega kerkis üles vajadus raie töö juhte nende juhenditega põhjalikult tutvus- tada. Selleks leiti parimaks mooduseks lühiajaliste kursuste korraldamine, mi- da a/s. „Eesti Metsatööstuse“ poolt

korraldati Sutlema, Tapa, Kolga, Mär- jamaa, Audru, Kolu, Varangu, Vaste- mõisa, Aimala, Öisu, Karksi, Laiksaare, Voltveti, Otepää, Sangaste, Karula, Orava, Vastseliina, Kaiavere ja Ahja metskonnas, kokku 20-es metskonnas. Lektoreina esinesid õppepäevadel här-

rad metsaülemad instruktor V. Ritslaid ja vahelduvalt instruktor A. Treffner ja praaker V. Obet.

Üles- ja ümbertöötamise ning veoküsimusi haaravate loengute kõrval oli võimalus kursulasile demonstreerida ka saagide hooldamise neid võtteid, mida propageeritakse Rootsisis. Selleks esimesel kolmel kursusel liikus kaasas rootslane Andersson, kes Eestis oli Sandvikeni firma ülesandel. Kuna viimane kõneleb vaid rootsi keelt, siis oli kohapealse Sandvikeni esindaja poolt hangitud ka tõlk, kelleks oli põhjapojana Vabadussõja kaasateinud ja selle järele Eestisse jäänud soomlane härra Sarell. Härra Anderssoni juhendite järgi õppis saagide hooldamise kätte tookordne kümnik — nüüdne praaker — G. Janson, kes järgnevatel õppepäevadel käsitles saagide hooldamise demonstreerimist.

Õppepäevadel arutati nii loenguis kui ka läbirääkimisil põhjalikult läbi kõik raie töö juhtide poolt esitatud küsimused, ja et kursulasist viia põhjalikult kontakti nendele tähtsa alaga ka neid, kes seda veel küllaldaselt ei olnud, korraldati kursuste lõpus katsed, millel töö juhtidel kirjalikult ja suuliselt tuli anda vastuseid, kusjuures eksamikomisjoni poolt parandati vigu ja täiendati puudulikke kohti.

Õppepäevadest võttis osa 5 abimetsaülemat, 103 praakrit, 150 metsnikku, 5 kontoriametnikku, 324 metsavahti, 6 kümnikku ja 7 metsavahiõpilast, kokku 591 isikut.

Eksamid andsid ülevaate meie metsa ülestöötamisega kõige tihedamas kon-

Sandvikeni demonstreerija hra Andersson (paremal) selgitab sae hooldamise võtteid

Foto V. Ritslaid

taktis olevate isikute teadmistest ja rõõmuga saab nentida, et üldine tase on üle rahuldava.

Avaldan siinkohal oma siiraimat tänu kõigile, kes aitasid kaasa õppepäevade heaks kordaminekuks. Eriline tänu aga härradele revident-metsaülemale ja metsaülemale abidega, kellede õlgadel lasus kursuste kohapealne korraldamine, ja härra Andersson'ile, kes mere tagant tõi huvitavaid uusi detaile.

Ahja Riigimetsateenijate Kogu peakoosolek

26. veebr. s. a. peeti Ahja Riigimetsateenijate Kogu korraline aasta-peakoosolek. Kogu moodustavast neljast ametkonnast oli valitud esindajaina koosolekule kokku 24 liiget. Hoolimata sellest, et pakane võidutses ja paljudel esindajail ära sõita nende kaugele asukohtade tõttu pikk tee, oldi Ahjal koos saajaprotsendiliselt.

Nähtavasti võtavad kõik asja tarmukalt ja tõsiselt. Olles vaimustuse-

ga ülesannete täitmisel organisatsiooni tegevuses.

Kogu koosoleku, mis algas kell 12, avas kogu esimees J. Okas lühikeste tervitussõnadega. Vastavate valimiste järele asus koosolekut juhatama T. Tava ja protokollima P. Järvis.

Järgmiseks päevakorra punktiks oli eelmise aasta tegevuskava läbivaatamine ja kinnitamine. Suurimaks kogu poolt korraldatud ürituseks olid osa-

kondade vahelised laskevõistlused Veriora metskonnas. Siinjuures märgiti üldist lasketaseme tõusu, võrreldes eelmiste võistlustega. Teistest suurematest tegevuskavas olnud üritustest oli kogu pidanud esialgselt loobuma nende üldise läbiviimise raskuste tõttu. Kogu tegevuseks loomulikult raamuvad ka ta üksikute osakondade tegevused. Nii oli eranditult igas osakonnas juba peetud traditsiooniline jahipäev ja -pidu, korraldatud lühemaid ekskursioone jne. Nimetamist väärib ka mõne osakonna pisi-loengute pidamine oma liikmeskonnale nii üld- kui ka metsateaduse alalt. Selleks on kasutatud palgapäevi, mil kogu ametipere on koos. Umbes ühe tunni kestel on kellegi poolt refereeritud teatud teemat või küsimust. Peab väitma, et need loengud on väga arendavad ja kasulikud. Jääks vaid soovida, et kõik osakonnad täie innuga nendega elustaksid oma tegevust. Näiliselt võib see harrastus paista nippenäppena ning teatav leidlikkus ja initsiatiiv võib korvata neid mingisuguste teiste niisuguste pisiharrastustega, kuid ei saa salata nende kultuurilist mõju üldisele tegevusele. Tegevuskava koostamisel tuli muidugi arvestada olevat olukorda, mis tingib teatud tagasihoidlikkust. Nii näiteks tuli pikemad ja kulukamad ekskursioonid kavast välja jätta. Otsustati korraldada osakondade vahelised laskevõistlused ning huvitaval ja omapärasel meetodil teha väljasõite rohelisse. Nimelt üks osakond resp. ametkond valib endale ühe väljasõidukoha. Loomulikult tuleb arvata, et see koht asetseb kogu üldises tegevusrajoonis, mis igale osakonnale on kättesaadav, ja et korraldaja informeerib sellest ka vastavate andmete ja kutsega teisi osakondi, nii et ühel ilusal suvepäeval võidakas arvukalt koos olla. Muidugi mõista on ka perekonnad kaasa tõmmatud. Suurel soovil ja heal tahtel võib see ilus ja lõbus päev korduda suve jooksul võimalikult 1—3 korda. Kokkutulek on mõeldud iga liikme ja ta perekonna omal jõul ja kulul. Jääb soovida, et säärastest väljasõitudest kujuneks kohe hea ja ilus komme. Kas

sääraseis üritusis ei peitu ühistunde ja ühtekuuluvuse allikad!?

Osakondade tegevus suunatagu eelmise aasta ürituste eeskujul, kusjuures rakendatagu teadlikkus ja juba saadud kogemused.

Kuna senine kogu juhatus oli juba kaks aastat tegutsenud, siis tuli ta põhikirja järgi uuesti moodustada. Uus juhatus moodustati enamikult vana-dest liikmetest. Esimeheks valiti J. Okas, abiks ja asetäitjaks L. Puksoo ning liikmeiks T. Tava (uus), J. Kuuse ja A. Härm. Edasi valiti uus revisjonikomisjon ja saadikud Tallinna keskkogu kongressile.

Ühe tähtsaima punktina oli päevakorras ka Eivere metsakodu ülevõtmise küsimus. Seda küsimust olid osakonnad oma koosolekuil juba sõelunud ja siin seda lähemalt arutledes otsustati metsakodu esitatud kujul mitte üle võtta, kusjuures mõni teine ja parem üleandmise võimalus võiks kaalumisele tulla.

Tuleb nimetada ka sõnavõtte ja mõtteavaldusi läbirääkimiste alalt. See päevakorrapunkt võimaldas kõigil avaldada igasuguseid varutud mõtteid ja soove. Neid soove oli mitmesuguseid ja mõned neist protokolliti, et neile edaspidi käik anda. Mis silma torkab, ja ka kaasa mõtlema paneb, see on metsavahtide üldise majandusliku olukorra parandamise soov. Ei või ütelda, et metsavahtid ilmaaegu hali-sevad.

Mitu tundi oli tehtud tõsisist tööd ja teatud tööroõmuga ja hea enesetun-dega istuti korraldatud teelauda.

Lõbusas vestluses unustati kõik mured ja kui kätte jõudis „kallis lahkumistund“, siis iga metsamees asus taas koduteele suurima rahuldustundega ja koduski veel reisiväsimuses mõtel-di tagasi möödunud päevale. Oldi väljas kõik ühe eest ja üks kõigi eest. Igapäevastesse toiminguisse oli kaasa toodud tiivustavat ühistunnet. Igatahes sellest päevast jäävad parimad mälestused, nii et raske on neid väljendada sõnades. Elame teadmise-ga, et need päevad korduvad.

V. Vaide.

Legend haavalehtede värisemise üle

Kui halvad inimesed otsisid puud Issanda ristiks ning kannatuseks, siis haaras kogu metsa kartus ja hirm. Inimesed aga käisid metsa mööda, küsides endalt, kuhu lüüa kirve surmavad hoobid.

Nad jõudsid väsinult metsa südamesse, kus asus iidne tamm, mis oli näinud tuhat kevadet ning tuhat sügist ja tuhat korda oli mässinud talv ta oma päikeses sädelevasse mantlisse. Ei suveäikesed, lumetormid ega ka sügisel mässav maru murdnud teda. Kõrgele pilvedesse tõusid ta kevadisele elule ärkavad lehed, mida päike oma kuldsete kiirtega ilustas. Nähes inimesi lõi tamm värisema nagu rammetu rohi tuulepuhangul ning härdas kohinas palus ta esimest korda tuhande aasta kestes: „Kas on see võimalik, et tuhandeaastane puu võiks teenida Selle kannatust, kes on Iga-vene Tõde? Ärge kasutage mind selle risti jaoks!“

Inimesed seisatasid hetkeks, mõtlesid iidse tamme küsimuse üle järele ning respekterides tema harrast palvet lahkusid tamme aukartust äratava kogu juurest ja sammusid õiterikka niinepuu poole. Niinepuu magus lõhn kiirustas nende aeglast sammu, kuid ka niinepuu õied ja lehed värisid ja ta pomises hirmunult: „Olen hell, puudest kõige hellem! Armastajaile annan varju, mett mesilastele ja laululindudele. Mind ei maksa võtta Selle risti tegemiseks ega määrada Selle veriga, kes õpetas armastust maa peal.“

Nüüd siirdusid kurjad inimesed kaasikusse. Kased oma neitsilike valgete tüvedega seisid noorte lehtede rohelistes leekides nagu oleksid nad üle ujutatud hiilgavate tähtede vihmaga. Nähes kaskede neitsilikku puhtust ning kevadist elurõõmu ei julgenud isegi halvad inimesed neile anda oma kirvehoope, et ehitada veata tüvedest rist Sellele, kes oli maailmale puhtuse sümboliks.

Järgmisena hakkasid mehed otsima mände. Ja nad leidsid neid. Oma päevitanud tüvesammastel tõstsid

need kõrgele oma igiroheliste latvade kuplid. Meeste jalgade ees laius möödunud aasta punakaskollane, tardunud vere värvi kanarbikvaip. Kohkudes hüüdsid männid: „Ei saa meist, igirohelisist, risti Sellele, kes oli Maailma Lootus...“

Hulkudes nõnda läbi metsa nägid nad saart, ent puu lõi värisema kokkumisest: „Sõjapiikide ja võitluslipude varteks, selleks mind kasutatakse. Võitlus on minu element, ei kunagi roim!“

Nõnda hulkusid halvad inimesed metsades, leidmata puud, kes oleks olnud nõus andma seda, mida taheti tarvitada Issanda kannatuseks.

Lähenes õhtu, kuski kaugel kukkus kägu. Nägematud maikellukesed levitasid lõhna, ööbikud laulsid tihnikus, rähn laskis end kuulda. Kuu muutus ikka enam ja enam kuldseks.

Väsinud mehed läksid kodu poole. Akki nad märkasid puud, kes nähes neid polnud värisenud ehmatusesest.

See oli haab. Nad raiusid ta maha ning tegid risti haavapuidust. Ja nad löid sellele Maailma Lunastaja...

Ning sest hetkest saadik, mil püha veri veristas risti puud, värisevad kõik haavad, hoolimata metsa rahust ja tuulevaikusest. Nad värisevad kartusest, kahetsusest ning häbist... Ja niipea kui saabub sügis, muutuvad haava lehed verevärvilisteks — igaveseks mälestuseks verest, mis voolas ristil sel hirmsal päeval.

Kuid tuleb kohtumõistmise päev kõikidele puudele. Siis nutab ning väriseb haab: „Oma patu pärast olen ma värisenud sajandeid ning saian-dite kestes olen ma joosnud igal sügisel ohtralt verd. Kas ei ole minu kahetsusel siis kunagi lõppu?“

Ning Issand kostab talle: „Tõesti, ma ütlen sulle, rahustu ning ära värise. Sest sinu puu on muutunud maailmale lunastamise sümboliks. Ja see, mis oli muiste vihkamistegu, õpetab tänapäeval armastust!“

3. III 1940. a.

A. Matsalu.

Kirjanduslik ringvaade

Kiirekasvulised paplihübriidid Raschwachsende Pappelhybriden.

Ing. Helge Rost.

(Ajakirjas „Der Deutsche Forstwirt“ nr. 60
1938 äratoodud kokkuvõtte põhjal.)

Et Rootsisi on tuntud metsamajandamise alal mustermaana, ei ole üleaurune ka meil tutvuda Rootsis metsamajanduse töstmise eesmärgiga tehtud uurimistöödega, seda enam, et ka meie oludes võib paplit eduga kasvatada ja paberipuuna kasutada haava kõrval. See pärast olgu järgnevalt toodud lühike ülevaade mainitud tööst.

Hübriidid on ühte perekonda, kuid erinevasse liiki kuuluvate taimede sugulisel teel tekkinud järeltulijad. Rikkalikemal arvul hübriide tekib papjulihkide vahel.

Harilikult hübriidid omandavad suurema osa oma eelkäijate positiivsetest omadustest, näit. kiirema kasvu, tugevama vastupanuvõime haigustele ja külmale ning väiksemad nõuded toidu suhtes. Et kultiveerimist õigustada, peab ideaalne paplihübriid omama peale mainitud omaduste: 1. suurema puidutoodangu hektaarilt, 2. sirge ja väheste oks-tega tüve, 3. pikemad puukiud, 4. vastupanu kliimavaheldusele ja 5. suguta paljunemise võime.

Järgnevalt tuakse nimestik 47 paplihübriidiga, mida kasvatatakse Rootsis, Inglismaal ja P.-Ameerikas.

Tikutööstuses ja osalt ka pleegitatud tseluloosi tootmiseks tarvitatakse toorainena peamiselt haavapuitu. Pappel paberitööstuses asub haava kõrval ja on isegi paremaks materjaliks, kuna ta omab pikemad puukiud. Et aga papli ja haava kiud on võrdlemisi lühikesed (1,08—1,75 mm), on paberitööstuses papli- ja haavapuidule männi- või kuusepuidu lisandamine vajaline (Rootsis kuuse puukiudude pikkus on 3,5 mm). Papli- ja haavatselluloos teevad paberi läbipaistmatuks ja võimaldavad mõlemapoolset trükkimist.

Paplihübriidide puistu rajamisel tuleb samal kohal asutada ka taimeaed. Selleks istutatakse tulevase puistu maa-alale mitmesuguseid 1—2 aasta vanuseid paplihübriide. Järgneva kahe aasta jooksul tuleb jälgida hübriidide arenemist ja valida nende hulgast aretamiseks tugevama juurestikuga, külma-kindlaimad, vajalise kiupikkuse ja suurema

üldise puidu juurekasvuga taimi. Neist loigatakse üks päev enne istutamist umbes 25 sm pikkused pistikud, hoitakse neid üle õõvees, lastakse väliselt kuivaks tõmbuda, kastetakse ladvaots parafiini ja istutatakse.

Iga pistik ühe aasta pärast annab jälle kuni 10 uut pistikut. Tagasilõigatud taim annab järgmisel aastal jälle suure hulga pistikuid.

Pistikud istutatakse: 1) vanale põllu- või karjamaale, 1,8 m kaugusele üksteisest, terava kepiga tehtud auku ja surutakse muld ümberringi kõvasti kinni või 2) kasutamata pinnale; siin tuleb 0,6-m läbimõõduga ümbrus pistiku istutamise kohal vabastada rohust. Pistikud tuleks istutada arvatavasti 1,5 m kaugusele üksteisest.

Teise aasta lõpul või kolmanda aasta algul tuleb maapind puude ümber 0,6 m kauguseni puhastada umbrohu ja kohendada. Hilisem maapinna puhastamine ja kohendamine pole vajaline.

Kolmandal aastal tuleb noor puu ühe kolmandiku pikkuselt puhastada okstest. (Oksi võib kasutada uute pistikutena.) Laasimist korrata viiendal aastal.

Seitsmendal või kaheksandal aastal tuleb läbi viia harvendamine, kusjuures langetatud puid võib kasutada juba paberipuuna.

10. ja 11. aastal on kasvavad puud rinnakõrguselt 25—30-sm läbimõõduga ja ülestõötamiseks kõlvulised.

Pärast metsa ülestõötamist areneb juurtest nii palju noori võrseid, et järgneva kümnenaastaku kestel uut metsa kasvatades tuleb seda vaid põhjalikumalt harvendada ja laasida.

Ühe hektaari toodang on 10 aasta jooksul ing. Helge Rost'i andmete järgi 470 tm ehk ühe aasta jooksul 47 tm puitu. Selle järele on hübriidpaplite puistude rajamine ja arendamine metsamajapidamise seisukohalt väga tulutoov ettevõte.

A. Vitsut.

Sagedased kultuurivead (Leiber — Häufige Kulturfehler)

Metsa kultiveerimise töid teostatakse kevadel, võrdlemisi lühikesel ajavahemikul. Kultuuride kordaminek oleneb plaanikindlast ja otstarbekast töö korraldamisest. Töö tulemuste otseseks vastutajaks on kohapeal-

ne ametkond. Viimaste võimete ja tahte otstarbekast tööle rakendamiseks olenevad kultuuride resultaadid. Ei toimu töö õigeaegselt ja kavatsatud plaani kohaselt, teki- vad mitte üksi asjatud kulud, vaid kannat- tab ka käitis.

Sagedased kultuuride vead on tingitud osalt väärast kultuuride kava koostamisest, osalt selle ebaõigest täitmisest. Neist olgu mainitud järgmised.

Kunstliku uuendamisega liial- damine. Püütakse loomulikke uuendusi, eriti pööginoorendikke, liialt kunstlikult täiendada.

Esineb rohkesti pööginoorendikke, mis 100%-selt reeglipäraselt tihedas liituses kuu- sega täiendati. Säärast tegevust põhjenda- lakse sooviga näha raieküpsset metsa sega- puistuna kuuse ülekaaluga, kus vaid pinna- se hooldajana (10—20%) esineks pöök. See- juures on tähele panemata jäetud mõlema puuliigi omavaheline suhe, mis kogu kasvu- perioodi ulatusel ebaühtlase kasvukurvide kulgemise tõttu on erinev.

Segapuistuis seemnepuude valikul pöogi uuendamiseks on tarvis säästa sobivatest küllalt suurest arvust puudest koosnevad pöögigrupid. Segapuistuis, kus kuusk pöögist juba rajamisest peale esineb ülekaalus, peab ka pööki esinema võrdlemisi suurel arvul, kui viimast raieküpses metsas soovitakse näha 10—15%. Pöögipuistu liig tihedalt kuusega täiendamisel surutakse pöök peat- selt alluvasse seisundisse, ent soovitud ees- märk jääb taas saavutamata. Pealeselle teki- vad tunduvad kulud ülearuste taimede ost- mise ja istutamisega.

Parandamine. Loomulike uuenduste parandamisel kord rutatakse, kord hiline- takse.

Pöögipuude kiire turvest vabastamine on kindlaim abinõu segu sissetoomiseks. Eriti on see maksev pöögile sobivail aladel. Lehist on aastakümnete jooksul ta noores eas kiire kasvu tõttu valesti hinnatud ja sellest kui ebasoovitavast paranduspuu lii- gist loobutud.

Teiselt poolt on otsekohene parandamine algul kiratsevas tammenoorendikus asjatu, seda tehtagu vaid rohtuma kippuvail aladel. Teatavasti säilib tammetõru tihti mõned aastad ja täiendab hiljem puudulikku kul- tuuri, kui viimane on aiaga kaitstud. Suu- remaind tõelisi tühikuid võib istutamise teel täiendada. Siin olgu arvurikkaist näiteist toodud üks. Tamme-pöogi-segapuistu raiesti-

kule istutati kuuski vahekaugustega 1,5 m. Pärast kultiveerimist kattus kogu ala rikka- likult tammetaimedega ja peremeestel on ka- vatsus varem istutatud kuuski tammede säästmiseks välja raiuda.

Istandus või küllindus kuivanud taimede asemele uute istutamine on paljudel juhtu- del liigne.

Täiendamine. Kuivanud taimede või küllindute täiendamine on paljudel juhtudel liigne.

Loomulikes uuendustes või kultuurides mõnede taimede väljalangemisel piisab täiendavast külvist. Vilumata tööjõud kaldu- vad tihti üksikuid kuivanud taimi uuendama, hoolimata võimalikust sood- sast kultuuri arenemise võimalusest. Kui noorendik on saavutanud teatud kõrguse ja allub harvendusele, on ka väikeste lünkade täiendamine asjatu.

Lumemurru lüngad. Lumemurru lünkade täiendamisel sageli liialdatakse.

Noorendikes lumemurru tagajärjel tekki- nud väheldaste lünkade, kus kroonid peat- selt võivad liituda, täiendamisega tuleb ooda- ta ning elujõulisi puukesi tuleb ulakate eest kaitsta.

Puuliigi valik lumemurru tagajärjel tek- kinud lünkade täitmiseks oleneb peamiselt kahjustatud puistu vanusest, kuid ka asuko- hast, kahjustuse ulatusest ja metsamajanda- mise eesmärgist. Nooremais puistuis, suure- mate lünkade täitmiseks, osutub sobivai- maks duglaasia oma kiire kasvu tõttu, värs- ketel asukohtadel sobib vaher ta varajase seemnekandmise pärast ja keskmise vanusega lehtpuupuistuis sobib peale vahtra veel kuusk, mis lehtpuude raieküpsuseni jõudes toodab väärtuslikku materjali ja lüngalise puistu hooldamist oluliselt kergendab.

Tugevasti ohustatud raieküpsetes puistu- tes on soovitav teostada eeluendamist, et seeläbi harviku juurekasvu võimalikult kaua ära kasutada. Neil juhtudel on suurtesse lünka- desse gruppide viisi varjusallivate puuliikide (pöök, kuusk) sissetoomine kui eelistatamine edaspidisele puistule otstarbekas. Arvestades vanade puude koristamise võimalusi peab neid kohti hoolega valima, et säästa eel- istutatud puude rühmi kahjustusest.

Kaugus teedest, piiridest jne. Teedele, piiridele, eraldusjoontele, kuivendus- kraavidele jne. istutatakse kõikjal liig ligi- dale.

Liigsetele kuludele, mis seotud taimede muretsemisega ja istutamisega, seltsivad veel

lisakulud, mis on seotud varisevate äärte korrastamisega. Langenud puud katavad vaid murdosa kulutustest.

Teede liig ligidale istutatud puud varjavad teid ja hoiavad neid niisketena, kuna teele kütindivaist okstest vesi valgub alla. Teede rohke korraldamine on säärasel korral möödapääsmatu ja suuremate kuludega seotud. Voolav vesi õonestab pinda, mille tulemusena selle ääres olevad puud varisevad. Nende koristamine on aga kuludega seotud, mida saadava materjali väärtus tihti ei kata. Teedest tuleb istutada 3 m ja piiridest 4 m eemale. Sama kaugus on maksev ka kuivenduskraavide kohta. Kraavi lähedusse istutatud kuused paiskab torm eriti kergesti ümber ja ohustab kogu puistut. Suuremate alade metsamisel või loomulike uuenduste parandamisel on metsakorraldamis- ja hooldamistöde kergendamiseks vajaline jätta kuni 3 m laiad hooldusrajad vahekaugustega 50—100 m. Voolava vee läheduses peab kasutama, kus võimalik, sügavasti juurduvaid tormikindlaid valgusenõudjaid puuliike, nagu lehis, tamm, kuid iialgi mitte duglaasiat. Samas sobib duglaasia oivaliselt gruppidega järskudele kallastele. Metsa ja põllu piiril on nõutav, arvestades põllumajanduslikke tootmisvõimalusi, veel suurem vahekaugus. Samas peab loobuma tugevasti varjavaist okaspuist. Vastuväited, nagu oleksid suured vahekaugused metsakäsitajatele kahjulikud, ei pea paika: äärepealsed puud toodavad rohkem massi ja, ületades kasvus teisi puid, pakuvad kaitset puistule.

Alla uuendamise. Allaistutamine pais- tab tihti mõtlematu toiminguna. Senised kat-

sed puistuis allaistutamises kinnitasid selle tarvilisust. Allaistutamise väärilisus on lehviku headusest ja käitisest. Madalaboniteedilisis puistuis on allaistutamine liigne. Kõrgemaboniteedilisis, väärtuslikku puitu tootvais, puistuis on ka hilisem allaistutamine täiesti õigustatud. Üldiselt peab aga allaistutamine toimuma varakult, kuid siiski pärast seda, kui puistu on otstarbekohaselt põimenduse teel ette valmistatud. Allaistutatavate taimede täius on pinnase headusest ja puistu vanusest. Õigeaegsel allaistutamisel piisab 500—1000 taimest pro ha. Ülemääraks on 2500—3000 taime, ja seda vaid erandjuhtudel.

Ebaõige segu valik. Segapuistute asutamisel puudub asutajal tihti ettenägelikkus ja kujutusvõime puistu edasise arenemise suhtes.

Tuleb eitada rohkearvuliste liikide segu, mis on kultiveeritud valikuta, teostugu see üksikseguna või gruppide viisi (rühmiti). Paljudest puuliikidest koosneva segakultuuri asutamine on seotud suurte kuludega. Kultuuride korraldamisel põrkame kokku raskustega, mis puhastusraietel veelgi suurenevad. Segakultuurid nõuavad sagedamat hooldamist, ja seda juba noorelt, tuues seega kaasa suuremaid kulusid.

Ekslik on tihti esinev duglaasia vahelduv segu lehisega lehtpuupuistus või duglaasia üksi tammikuis. Esimesel juhul lämmatab duglaasia peatselt lehise, teisel juhul tamm oma laia võraga rõhub välja duglaasia.

Igal juhul peab segametsa asutamisel arvestama üksikute puuliikide kasvuomadusi ja raieküpsust, millega saavutame ülesseatud eesmärgi.

O. M.

JAHINDUS

Mõnd Kohla ja Sonda karujahist

Edg. Vester

Karujaht on jahisportlastele harulduseks ja selle tõttu on huvi selle spordiala vastu meie jahimeeste ringkondades küllaltki suur. On jahimehi, kes leiavad selles ürgmetsa uluki küttemises tõsist jahirõõmu, teised jällegi tahavad uhkustada karujahi hädaohtlikkusega, saades „jahimehe-

jutuks“ suurepärast ainet, kuid keegi ei loobuks põnevast ootamisest ajajate liikudes ja veel eriti karu laskmise momendist. Karunahk ise oleks üheks uhkeks jahitrofeeks ja kauniks mälestuseks säärasest haruldasest jahist.

Et meie kodumaal karujahid ka va-

rematel aastakümnetel olid vägagi haruldased, ei leidu meil kogenud karukütte peale üksikute, kes seda uhket jahti pidasid Vene ürgmetsades. See tõttu oli ka käesolevate ridade kirjutajal tõsine huvi puht kogemuste saamise mõttes neid jahte „õppereisina“ kaasa teha, millega ka karukütid lahkesti nõustusid.

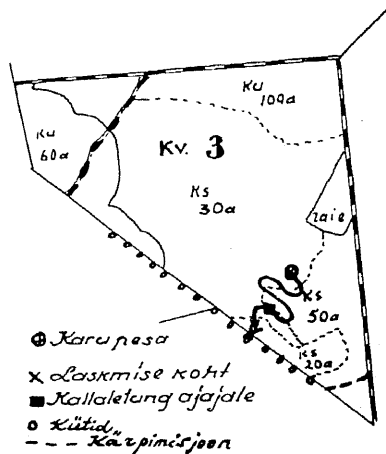
Nii siis saabus kolmekuningapäev, missuguseks ajaks esimene karujaht oli kindlaks määratud. Jahi korraldaja, Siberi karukütt härra Liidemann, sõitis juba päev varem kohale, et vajalisi eeltöid teha ja karu asukohaga tutvuda. Teised karukütid, keda esialgu pidi olema 8, kuid kelle arv tõusis päralt jõudes 14-ni, koos ajakirjanike, fotograafide ja filmiopeeraatoriga, saabusid Kohtla jaama öise rongiga. Öhtul Tallinnast välja sõites oli ilm mõõdukalt külm, kuid Kohtlasse jõudes näitas kraadiklaas 27° C alla nulli. Selle äkilise temperatuuri languse tõttu oli kogu elus- ja eluta loodus härmatises ja varahommikuses hämaruses sõites kostis reejalaste krudin kaugele.

Enne jaamast ärasõitu oli asjatut sagimist küttide ja kaasasõitjate hobustele jaotamisega, sest sõitjaid oli ilma ette teatamata tublisti lisaks tulnud. Saadi sellestki üle ühe lisahobuse palkamisega ja sõit algas vastastikuste naljatamistega sihtpunkti suunas. Ilm oli aga niivõrd külm, et ca 12 km pikkust teed Ojamaa metsavahi juure nii mõnigi mees pidas päris tõsiselt mitmekümne kilomeetri pikkuseks ja küll soojast, küll külmast pudelist abi otsis. Käesoleva kirjutajal oli tuulekaitseks seljas rohelistest õliriidest mantel, millega 15° külmaga nii mõnigi kord oli metsades ringi sõidetud. Kohtla külm paistis selle mantli suhtes küll veidi kahtlane olevat, aga kuhugi mujale polnud teda enam panna, muudkui aja selga. Ja siis juhtuski, et hobuseajamisel rebenes esiti üks käis, siis teine, tagasõitev noor hobune naksas hammastega pool tuulekotti ajaviiteks ära ja oksad peenendasid parema hõlma. Kohale jõudes oli suurest mantlist järele jäänud ainult küünarnukini käistega

lühike jopp! Aga säärane asi tõstab kõigil aina tuju.

Ojamaa metsavahi asukohta jõudes ootasid ees metsaülem Parmas ja karukütt Liidemann. Kuni teised jahilised end soojendama jäid, läks nendest neli metsaülema Parmase ja metsavahi Lind'iga karu arvatava asukohaga lähemalt tutvuma. Käidi vastava kvartaali ümber ring ära ja siis oli hea nõu kallis. Teada oli, et karu väljus 8. või 9. detsembril sulaga sellest kvartaalist, käis üle piiri Püssi metstkonnas ja naabruses asetsevates talukoplites ning siirdus jälle endisse

Ojamaa

kvartaali tagasi. See kvartaal oli aga oma kujult õnnetuseks kolmnurk, terava tipuga lõunasse. Kvartaali idaservas asus raieistik, mis laskis paremini pilku heita metsa iseloomule, ja selle abil arvatigi karu pesapaigaks raieistiku lõpuosast lääne pool asetsev metsatihnik. Ja tihe oli see noor mets tõesti: 30–40-a. kaskede all kasvasid tihedad nooremad kuused, kuna nende vahel pajud, paakspuud jne. ning mahalangenud puud läbipääsmise veelgi rohkem võimatuks tegid. Kõik see oli veel kattunud sügava lumekorraga, nii et tihnikust läbi pugedes terve lumelaviin kaela langes. Kvartaali põhjaosas kasvas vanemaid puid ja mets oli seal hõredam, samuti oli alt lagedam kasemets kvartaali lõunapoolses osas.

Küttide asetamist võimaldas nõrk põhjakaare tuul kaht viisi: 1) pool-

Kütid teel kohtadele

ringis ümber kvartaali lõunaotsa „kärpimisjoont mööda“ ja 2) kvartaali edelakülge sirgjoonele, kust ka karu sisse oli läinud. Esimesel juhul oleks ajamine olnud lihtsam ja kindlam, sest aju oleks kütide suunas järjest kitsamaks läinud ja karu oleks täiesti kotti aetud. Kuid see võis kütidele tugevajõulistest kuulipüssidest tulistamise korral vastastikku hädaohtlikuks saada. Ei oleks julgenud noorematest kütidest keegi veel tõendada, et ta karu tulistades sugugi ei ärrituks. Sel põhjusel jäädi ka teise viisi juure ja kütid paigutati sirgjoonele ca 40–50 m vahemaaga üksteisest. Ka siin oli osal kütidel lattaed selja taga, millelt kuuli rikošeti võimalusega neid hoiatati.

Nüüd rutati tagasi metsavahi juure ja asuti koos ajajate ja naabermetsaametnikega teele. Sealjuures selgitati nii kütidele, kaasalijatele kui ka ajajatele karu magamiskoopa arvutatavat asukohta, keset kvartaali, mis, nagu hiljem selgus, ka ajamise peale väga tunduvalt mõjus.

Kütid asetati numbrite järjekorras põhjast lõuna sihis: 1. ins. Edenberg, 2. adv. Roman, 3. hr. Scheel, 4. hr. Vellner, 5. hr. Lepik, 6. adv. Nottbeck, 7. hr. Büttner, 8. hr. F. Tofer, 9. hr. Liiman, 10. nõunik Schleinitz, 11. hr. Mätlik, 12. hr. A. Tofer, 13. hr. Liidemann ja 14. hr. Vrangell. Ka ajajad jaotati „häälitsejateks“ kütide vastasküljele, teisele poole kvartaali, „vaikijateks“ või, nagu nad ise end

nimetasid, „tantsijateks“ tiibadele ja „luureajajateks“, kes kvartaali sisse liikusid. Märkuande peale algas ajamine.

Pinevas ootuses möödusid minutid. Kuid siis kuulsid lõunapoolses servas olevad kütid, kuidas luureajajate hääel kandus järjest enam põhjapoolsesse ossa ja kadus. Et karujälgi ei nähtud, pandi vales suunas liikunud ajajad uuesti liikuma. Kuid nüüd tulid need omakorda kümnekaupa trobikonnas lõunaotsa välja. Jälle polnud karust jälgegi. Et üks ajaja arvas olevat näinud karu jälgi, käidi ring ümber kvartaali, et selgitada, kas ei ole vahest karu kusagilt külje pealt välja läinud. Ka sealt ei leitud midagi. Nüüd avaldati juba kahtlust, et metsamehed on vahest üldse eksinud, sest kuhu see karu võis ometi kahekordse ajamise juures enam jääda. Et aga metsameestel karu olemasolus kahtlust ei olnud, selle tõttu võeti kvartaali kesk- ja lõunapoolne osa veel kolmandat korda ajamisele, jättes tantsitamised ja koha peal kisa-tegemised ning liikudes ajajate tiheda rivina läbi kvartaali. Siin jõudsid ajajad kvartaali lõunaosas lühema vahemaa tõttu juba välja ja hakkasid koos kütidega kodu poole, s. o. põhja suunas, liikuma. Kuid siis kostis kütide keskpaigalt nõrk pauk ja rahvas kogunes mustendava massina sihile. Ja ometi oli karu arvatavas kohas maganud; aga ajajad kaldusid esimesel kahel korral ettevaatlikult sellest ko-

hast mööda, ainult teiseaju korral oli kaks metsavahti tulnud umbes 50 ja 70 meetri kauguselt põhja poolt karupesa juurest läbi, millest aga karu end eksitada ei lasknud.

Kolmandaaju korral oli üks aja-jaist tema seletuse järgi paksu kuuse-tihnikusse kepiga rahmanud ja ise hõisanud, siis ümber tihniku teisele poole jõudes veel tagasikätki kepiga okstele löönud, kui selja tagant karu mõmisesed lõuna sihis välja hüpanud. See oli ka tõenäoselt nii olnud, sest jälgi vaadeldes leidsid kepilöögid lumistel kuuseokstel ja ka karu ning inimese jäljed, kuid mõlemad tubli hüppega, üks lõunasse, teine põhja poole. Pesast väljudes oli karu, kuigi ta oli ajaja selja taga siiski aju sisse keeranud ja siis liikunud murdjooneliselt küttide suunas, korraga paksu kuusepõõsa alt välja pugedes ühe 50—60 meetri võrra etterutanud ajajaga vastastikku kokku juhtunud. Loomulikult jahmusid mõlemad, mille juures mees kohe selja pööras, nagu seda jäätanud jäljed pildil näitavad. Löögi

juures olid küüned mehel ka naha seljal lõhki kriimustanud, nii et mees igaks juhuks Kohtla arsti juure sõidutati. Pildilt nähtub, et karu parem käpp on nagu paigal olnud, kuid vasakuga on paaril korral astunud, mis kinnitab mehe seletust, et karu tema seljas pisut peatus. Ka oli vasaku õla kohalt palitu nagu ilaga koos, kuid hammastega karu ei olevat kiskunud, vaid liikunud kohe edasi.

Karulaskja dir. F. Tofer märkas karu liikumist umbes 35 m kauguselt, kuid paksu tihniku tõttu sai tulistada poolpõiki eest liikuvat karu alles umbes 15 m pealt. Kaheraudse haavlipüssi „Brenneke“ kuul tabas karu kõrva, surmates ta silmapilkselt. Kuid ka küti silmist kadus karu nii äkki, et see parempoolsele naabrile hoiatusmärgi andis ja ise karu sihile ilmumist ootama jäi. Viivu aja pärast laskekohta terasemalt silmitsedes paistis lume seest ka jahisaagi selg.

Karukoobast kui niisugust peagu ei olnud: keset kuusetihnikut asetseval lagendikukesel oli kõrgeima mäta kõrvale kaevetud umbes poole meetri sügavune auk täiesti lageda taeva all ja seal ta magas saju ja tormi käes. Ei mingisugust katet peal ega ka samalt või lehepuru külje all. Ehtne poissmehe kodu, sest isakaru arvati olevat 7—8 a. vana ja ta kaalus 101 kg.

Üldkokkuvõttes võib Kohtla karujahti siiski huvitavaks ja kordaläi-

Karujäljed ajaja seljal

Fotod
Edg. Vester

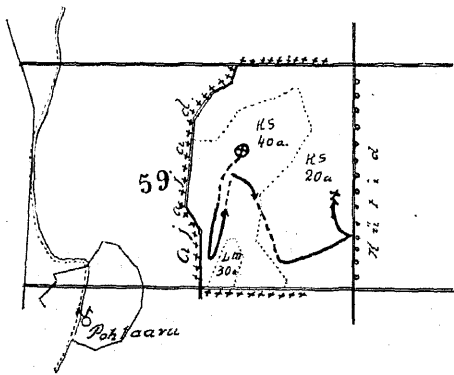
Ajajad jahisaagiga

nuks lugeda, millega kõik osavõtjad peale filmioperaatori rahule jäid. Viimasele valmistas pakane põhjaliku petteumuse, muutes filmiaparaadi tarvitamiskõlbmatuks — kinni külmus! Ja milliseid ilusaid võtteid oleks saanud päikesepaistelise ilma tõttu lumisest metsast, ajajate liikumisest, küttidest numbrel ja jahisaagi transportimisest. Ainult üks asjaolu tundus võõrastavana ja üldisest jahiseltskonnast eraldumisena, nimelt ruttas osa küttidest varsti pärast jahti lõppu ära sõiduga. Kui saaki saama sõideti koos, siis oleks võinud väga hästi ka sellega koos tagasi sõita.

Teine jaht toimus 18. veebruaril s. a. Sonda metskonnas. Ka siin oli karu nagu Kohtlaski endale peatuskohaks valinud metsavahi õue all keskealise lehtpuumetsa, mille all kasvab kohati läbipääsmatu kuusetihnik. Nähtavasti põhjeneb vanade jahimeeste tõendus, et karu tahab pesas magades kuulda kukelaulu, tõepoolest kauaaegseil tähelepanekuil, sest ka teised teadaolevad karupesad asetsevad elamute lähedal.

Pesa asukoht oli samuti teadmata ja see arvati olevat sissepiiratud ala loodeosas, mis ka tegelikult nii oli.

Et piirdeala oli väga väike, ainult 530×350 meetrit, siis oli tarviline ajajad ja kütid võimalikult vaikselt kohadele asetada.

Selleks liikusid kvartaali lõunakülje sihti — veeteed — mööda kütid ja 20 ajajat vaikselt kuni ristihini. Sealt liikus kõige ees 10 ajajat vastu päikest kvartaali põhjakülje sihile, kuna

kütid numbrelle asusid. 10 ajajat jaotati tulnud veetele laiali. Seega oli karu kolmest küljest sisse piiratud ja ülejäänud 20 „häälitsejat“ ja 10 „luureajajat“ võtsid endi alla piirdeala läänepoolse külje. Kõik see sündis 20° C juures vaikselt hommikul, mil lume krudisemine kaugele kostis, võimalikult ilma üleliigse kärata, nii et sellasesse piirdealasse öösi sissetulnud põdrakari ka sisse jäi. Küttidena asusid numbrelle hrad 1) Vrangell, 2) Liidemann, 3) Scheel, 4) Mätlik, 5) Liiman, 6) Büttner, 7) Vellner, 8) A. Tofer, 9) Lepik, 10) Schleinitz, 11) Nottbeck, 12) E. Tofer, 13) Edenberg.

Algas ajamine. Tiibadel kütidele lähemal olevad 5 ajajat vaikisid, taga aga tegid koha peal seisvad häälitsejad põrgulärmi. Kuuldus ka 10 luureajaja kepikõlksatusi vastu puid, kuid karust ei olnud veel kihku ega kahku. Kui luureajajad üle 100 meetri juba edasi olid liikunud, kuuldus korraga nende selja taga lõunapoolseilt häälitsejailt kisa: „Karu tuleb, karu tuleb!“ Ja mesikäpp peletati kisa ja kaigastega tagasi põhja poole. Samal momendil olid kütide rivis püssid laskevalmis, sest nende sihis tuli lehtpuutihnikut mööda mitmes kohas suur robin, kuid paugud jäid tulemata, sest ainult põdrakari murdis end kütide rivist läbi. Vahepeal aga oli karu häälitsejate ja luureajajate vahel vangis ja ei pääsnud kütide suunas liikuma. Kuid üks taiplikum luureajaja oliaju keskkohal jäänud karu tagasipeletamise hüüete järele vaikselt seisma ja temast mööda lipsaski karu kütide poole, saades hooгу tagantvisatud kaikaga, mis hiljem ka lumest üles otsiti. Karu liikus SO suunas, kuid sai tiival kokku ühe luureajajaga, kes suure kisaga ja pool reeaisa käes tormas karule järele. See jookis toimus juba niivõrd kütide rivi lähedal, et hr. Mätlik ei saanud karu tulistada, sest viimasega ühes sihis tormas umbes 20—30-meetrilise vahemaaga hasartiläinud luureajaja.

Üldse ilmses, et tiibadel oli lehtpuumets harvem ja luureajajad liikusid keskmisi kaaslasti ära ootamata kiiremini edasi, kuna aga keskkohal olid

just kuusetihnik ja karu pesa, mis nende luureajajate edasilikumist aeglustas. Selle tõttu sattus ka karu luureajajate selja taha. Ka karuga võidujooks oli etterutanud luureajaja poolt lubamatu nähtus.

Hr. Mätlik tulistas ca 25 meetri pealt esimese lasu poolpõiki liikuvale karule, see aga pööras end otse tema suunas. Nüüd tekkis põnev moment: karu astus tihnikust umbes 5 meetri kaugusele lagedale, märkas hr. Mätlikku ja tõmbus istukile tagumistele jalgadele, paljastades kihvu. Kütt, olles surmavas paugus kindel, sihtis rahulikult sel momendil karule avatud suhu, kuid püss ei läinud lahti. Liialt õlitatud löögivedrud olid 20° külmas nõrgad. Nüüd ei saanud kütt ka püssi lahti murda, vaid ootas, et hädakorral püssi torugagi kallaletung pareerida. Naaberkütid hrad Scheel ja Liiman valmistusid ca 40 meetri kaugusel kahelt poolt appi ruttama. Karu aga keeras kannapealt ümber ja liikus poolpõiki küttide rivi eest läbi. Hr. Mätlik murdis püssi lahti ja teiskordsel löögil läks padrun lahti. Samal ajal tulistas hr. Scheel vasakult kaks lasku ja hr. Liiman enda eest mööduvale karule kaks lasku. Karu liikus edasi hr. Büttneri ette. Viimane tulistas kaks korda, haaras teise laetud püssi ja tulistas veel kolmandat korda. Ka siin ei läinud neljas padrun lahti. Karu hakkas juba hr.

Vellnerile paistma, viimane aga ei tulistanud, oodates teda lähemale. Kuid enne varises karu võsastikus kokku.

Jälle oli tegemist 106 kg raskuse isakaruga, kes endale paksu kuusetihnikusse oli ca 70 sm sügavuse augu maasse kaevanud ja selle ühe serva kokkukraabitud pöidlajämeduste kuuskedega katnud.

Nii oli kella 1/211-ks hommikul karujaht läbi. Siis asus osa kütte ilvest jälgima, piirates esialgu teda ca 8-km ringi. Kuni hobused küttidele järele sõitsid, piirati ta 1 1/2 kvartaali suurusse metsaossa, kust ajajad ta Saksa saatkonna nõuniku hr. Schleinitzi kuuli ette ajasid. Sama röövel oli sihilt paksu tihnikusse tulles ka öösi kohe noorele kitsele peale sattunud, selle esimese poole ära söönud ja edasi magama läinud. Vahepeal oli rebane kitse allesjäetud tagumise osa ilvese tagant ära näpanud ja umbes 150 meetrit edasi tassinud ning lume alla matnud. See aga otsiti üles ja riputati omakorda rebase eest puusse.

Lõpuks peab kokku võttes tähendama, et lõpmata huvitav on just jahiplaani koostamine, mida karukütt hr. Liidemann teeb põhjalikult ja läbi-kaalutult. Säärane põhjalikkus aga on mõlemal korral end täiel määral õigustanud ja jääb ainult soovida, et temaga koos saaks veel nii mõnigi noorema generatsiooni jahimees seda suursugust jahti korraldada.

Erajahipiirkondadest

A. Suuroja

Jaauarikuu „Eesti Metsa“ veergudel kirjeldab hr. J. Teino meie jahimajanduse arengut viimase 15 a. jooksul ja jõuab otsusele, et meie jahimajandus on käinud üldiselt tõusuteed. Eespool nim. kokkuvõtte võib paika pida riigimaa-alade jahimajanduses, kuid ekslik on seda rakendada meie üldise jahimajanduse kokkuvõtteks, sest riigimaa-alad teevad välja ainult 1/3 meie jahimaa-aladest ja suurem jagu meie jahimaadest kuulub eramaade hulka.

Käesolevate ridade kirjutajal on olnud võimalus koha peal tutvuda meie eramaade jahimajandusega kaunis laialdastel maa-aladel ja ta on kuulnud paljude jahispordi harrastajate arvami erajahimajanduse arengu kohta viimase kuue aasta kestel, seepärast peatun siinkohal lühidalt erajahimajanduse vaatluse juures ja esitan mõningaid mõtteid, mida võiks rakendada meie erajahimajanduse arendamiseks.

1934. a. kehtima hakanud jahiseaduse § 1 alusel kuulub jahioigus maa

omanikule ja seda õigust võib § 6-da alusel eramaadel ja veekogudel edasi anda ainult väljarentimise teel jahipiirkondade moodustamiseks. Seda eramaadest jahipiirkondade moodustamise võimalust on kasutatud õige laiaulatuslikult ja suurem osa meie eramaa-aladest ja veekogudest on moodustatud jahipiirkondadeks. Ümarguselt tuleks erajahipiirkondade pindala arvestada kahele miljonile hektaarile.

Praeguse jahiseaduse maksamahakamisel tekkis maal kohapealsete jahimeeste ringkonnis ajutiselt suur elavus ning üksteise võidu asuti jahipiirkondade moodustamisele. Selle võidujooksu tulemusena kujunesid jahipiirkonnad üldiselt kaunis väikeseks ja nende asend ja kuju ei vasta paljudes kohtades jahiseaduse § 12 ja jahiseaduse teostamise määruste § 1 ülesseatud nõudeile. Et sääraseid jahipiirkonnad omavalitsustes kinnitust leidsid, seda ei saa suuremas osas lugeda nende omavalitsuste süüks, sest paljudes omavalitsustes puudusid sääraseid kaardid, millede järgi oleks võidud katsetavate jahipiirkondade kujusid ja asendeid kontrollida, ning seepärast leidsid jahipiirkonnad kinnitust jahipiirkonna moodustaja sellekohase skitsi järgi, mis paljudel juhtudel oli valmistatud nii, et ta annaks välja ainult sobiva kuju ja suuruse.

Jahipiirkondade tekkimise tagajärjel lõdvenes kruntide omanike järelevalve jahiseaduste ja vastavate määruste täitmise üle jahipiirkondades asetsevatel maa-aladel ja veekogudel, sest jahiseadus ei nõua jahipiirkonna rentnikult kui ka jahikülalistelt, et nad teataksid oma jahil viibimisest krundi omanikule, ja seetõttu krundi omanik tavaliselt ei tea, kas need isikud, kes tema krundil jahipidamist teostavad, on selleks õigustatud või ei.

Et erajahipiirkondade moodustamisest suuremas enamuses on osa võtnud üksikisikud või nende grupid, kellede juures jahimehe eetika kaunis vähe on arenenud ja kellede jahipidamise juures puudub sisemine kontroll põhikirja või kodukorra näol, nagu see on organiseeritud jahimeeste juures, see-

pärast on erajahipiirkondades peetavate jahtide juures sagedane nähtus eksimine jahiseaduse § 21 ja § 35 vastu.

Jahimajanduse arendamist jahiloomade ja -lindude arvu suurenemise mõttes erajahipiirkondades võib tähele panna ainult mõnes üksikus piirkonnas, kuna üldiselt tuleb tähele panna nende järk-järgulist vähenemist. Seea just seepärast, et puudub jahi järelevalve ja kord. Kui riigimaa-aladel on jäetud jahipidamise sageduse otsustamine ühel ja samal kohal metsaülemate hoole soovitusel, et hagijatega jahti ühel ja samal kohal ei peetaks mitte rohkem kui kolm korda ning ajujahti üks kord aastas, siis erajahipiirkondades on see jäetud jahirentnike endi otsustada. Ja selle tulemusena võime tähele panna neis jahipiirkondades, kus on mitu kaasrentnikku, et esmaspäeval kütib üks, teisipäeval teine, kolmapäeval kolmas jne., kuna pühapäeval kütivad kõik üheskoos, — ning selle tagajärjel on mõningates kohtades jänese jäljed muutunud haruldaseks nähteks.

Jahimajanduse arendamine kasulike jahiloomade ja -lindude eest hoolitsemise ja kahjulike jahiloomade ning -lindude hävitamise näol ei ole erajahipiirkondades leidnud seni märkimisväärset teostust, sest selle on jahiseadus jätnud maaomanike ja jahipiirkonna rentnike eneste hea tahte hoole.

Vaadeldes sellelt kahe miljoni hektaari suuruselt erajahipiirkondade maa-alalt põllupidajaile laekuvat jahirenti näeme, et see ei ole kogusummas annud nimetamisväärset sissetulekut meie põllupidajaile, sest suurem osa jahipiirkondade omanikke on tasunud oma rendi jahipiirkondade moodustamisel „märjukese“ näol. Ja need peremehed, kes sellest „märjukesest“ erilist lugu ei pea, andsid oma maad jahipiirkonna moodustajale jahimaaks täiesti ilma tasuta, sest kuidas kõlbas neil hakata väikest rendisummat nõudma, kui naaber seda ei teinud. Nii figureerib jahiseaduse § 6-das ettenähtud rent erajahimaade rendilepinguis suuremas enamuses fiktiivsel kujul.

Et käesoleval aastal esimeste jahirendilepingute kestvus lõpeb, siis oleks paras aeg asuda eespool toodud puuduste kõrvaldamisele ja selleks tuleks meie praeguses jahiseaduses ette võtta mõningaid täiendusi ja parandusi. Nende paranduste ja täienduste tegemise juures võiks jääda püsima eramaa-aladest ja -veekogudest jahipiirkondade moodustamise võimalus.

Seadus peaks looma jahipiirkonna kinnitajale omavalitsusele parema kontrolli võimaluse kinnitatava jahipiirkonna suuruse ja kuju kohta ning metskonna ametnikke, kellele peale jahiseadus on pannud eramaadel otsese jahi järelevalve, tuleks informeerida moodustatud jahipiirkonna asendist ja rentnikest. Selleks peab erajahipiirkonna moodustaja ühes avaldusega kinnitajale omavalitsusele esitama skitsi kavatsetavast jahipiirkonnast kahes eksemplaris. Skits peab olema lõuendil või kalkal mõõdus 1:10.000. Üks skitsidest jääb vallavalitsusse, kuna teine saadetakse vallavalitsuse poolt sellesse metskonda, mille administratiivpiiridesse moodustatud jahipiirkond kuulub. Mõõt 1:10.000 on sellepärast, et selle skitsi töepärasus on kergesti kontrollitav uute valdade kaartide järgi, mis on koostatud skemaatilistest kaartidest, eespool nim. mõõdus. Et kohapealses metskonnas peab olema ka skits moodustatud jahipiirkonnast, see osutub tarviliseks jahiseaduse § 46 täitmiseks.

Metsaühingud, kellede sihiks on ka meie kodumaa jahinduse edendamine ja arendamine, peaksid seaduseandlikul teel muutuma meie erajahimajanduse arendamise keskuseks. Selleks tuleb jahiseaduses ette näha:

1. Erajahipiirkondade rentnikeks võivad olla ainult jahiseltsid — organisatsioonid või metsaühingute liikmed.

2. Jahiseaduse § 36 järgi tasuta antavaid jahitunnistusi antakse ainult metsaühingute liikmeile.

3. Erajahipiirkondade rentnikud maksavad iga aasta igalt jahipiirkonna pindala hektaarilt 2 senti kohalike metsaühingule, kes on kohustatud need summad ära kasutama jahi järelevalve organiseerimiseks, kasulike

jahiloomade ja -lindude eest hoolitsemiseks ning nende kaitseks. Kui mõni jahiselts-organisatsioon omal algatusel on ametisse palganud isiku, kes on võimeline teostama jahipiirkonnas vajalist jahi järelevalvet ning hoolitseb tarvilisel määral jahiloomade ja -lindude toitmise ja kaitse eest, siis võib Riigimetsade Talitus selle piirkonna eespool nimetatud maksust vabastada.

Kui kohalik metsaühing ei ole võimeline eespool nimet. ülesannet täitma, siis võib Riigimetsade Talitus nõuda eespool toodud summade maksmist kohalikkude metsaühingule kokkuvõtte aasta tegevusest, milles peab olema märgitud aasta jooksul jahipiirkonnas peetud jahtide arv, lastud loomade ja lindude arv ning nende liigid. Samuti tuleks aruandega ühel ajal esitada ka jahipiirkonna rentnike või omanike poolt aasta jooksul hävitatud kahjulike jahiloomade ja -lindude hävitamise tõendused.

4. Erajahipiirkondade rentnikud ja tasuta jahitunnistuse saajad on kohustatud iga aasta lõpul esitama kohalikele metsaühingule kokkuvõtte aasta tegevusest, milles peab olema märgitud aasta jooksul jahipiirkonnas peetud jahtide arv, lastud loomade ja lindude arv ning nende liigid. Samuti tuleks aruandega ühel ajal esitada ka jahipiirkonna rentnike või omanike poolt aasta jooksul hävitatud kahjulike jahiloomade ja -lindude hävitamise tõendused.

Seega muutuks meie eramaadel jahiti pidajate jahimeeste pere organiseerituks. Organisatsioon oma põhikirja ja kodukorra alusel sisendaks oma liikmeile jahiseaduse ja kindla jahipidamise korra austamist. Metsaühingule saadetavate aruannete põhjal saaksime tervikliku pildi meie erajahimajanduse olukorrast. Ja kui tuleb kõne alla jahipiirkondade rentnikele või omanikele tasuta loa andmine soku või mõne teise jahilooma laskmiseks, siis võime juba õiglasemalt teha otsuse, missugused jahipiirkonna rentnikud või omanikud on selle ära teeninud.

Kui juhtub, et eespool nimet. sissetulekuga metsaühingud ei suuda tarvilisel määral jahi järelevalvet teostada, siis tuleks ka jahikapitali arvele laekuvatest summadest osa juhtida erajahimajanduse arendamiseks. Suur osa meie jahisportlasist lunastab oma jahitunnistused eramaa-aladel jahi pidamiseks, miks ei peaks siis osa neist summadest, mis laekuvad jahikapitali arvele jahitunnistustest, juhitama ka eramajanduse arendamiseks.

Käsikäes era jahi järelevalvega vajab meie erametsandus ka palgalisi isikuid metsandusliku järelevalve ja kohapealsete nõuannete teostamiseks. Ühelt poolt jahi järelevalve teostamiseks laekuvaid summasid ja teiselt poolt erametsanduslikke toetusi ja muid sääraseid sissetulekuid liites avaneks metsaühinguil võimalus peaaegu igas põllumeeste konvendi piirkonnas tööle

rakendada palgaline isik erametsanduse ja jahiasjanduse kohapealseks juhiks.

Eespool toodud mõtteid rakendades mitmekordistuks meie metsaühingute senine arv ja liikmete pere ning see aitaks tõhusalt kaasa meie metsanduse ja jahiasjanduse edendamisele ning propageerimisele.

Linask (*Tinca vulgaris*)

A. Vester

Meie kodumaa metsajärvedest on enamuses kõik pehmete kallaste ja mudase põhjaga, kust sageli läbivool täiesti puudub. Kalaliikide poolest on need järved aga väga vaesed. Samuti leidub ka väljaspool metsapiire asetsevas järvis kohta, kus rohune kallas on pehme ja põhi mudane. Sääraseid järved või järve osad on just linaski elukohad.

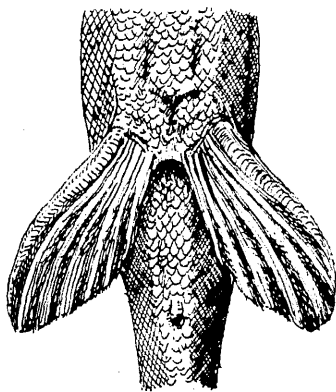
Linaskit võib pidada meie kodumaa üheks väärtuslikemaks ja vastupidavimaks kalaks. Ta võib elada nendes veekogudes, kus peale kogre teised kalaliigid enam elada ei saa. Nii leiame linaskeid turba- ja saviakudes ning mudapõhjaga madalais järvis, kus hapniku puudusel teised kalaliigid ammu on välja surnud. Seal on ta suuteline ikka veel elama ja päris hästi kasvama. Toitu otsib linask veekogu põhjas asetsevas mudas ümber tuhnides, süües põhjaloomakesi, mitmesuguseid tiguseid, tigukarbikesi, nende marja ja vastseid ning ka mõnede kõdunevate taimede osakesi.

Kuna linask on põhjakala ja liigub peamiselt öösiti, siis ei ole teda peagu kunagi näha. Ainult kudemise ajal, mis meil harilikult toimub juunikuus, tõuseb ta soojematesse pealmistesse veekihtidesse ja siis võib teda näha kogu päeva ümber hulkumas.

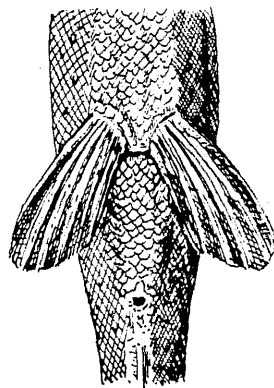
Saksa teadlased on tähele pannud, et selge päevaga poeb linask põhjamudasse ja veedab seal päeva pooleldi

uimases olekus, nagu magades. Ka talve veedab linask veekogu põhjamudas pooluimases olekus, elades suvel kogutud tagavaradest, nii et ta talvel endale suuremat toitu ei otsi.

Arvestades seda, et metsajärved on peamiselt kõik mudase põhjaga ja et linask neis veekogudes võib hästi edeneda, nõutaksegi järve rentnikelt neisse veekogudesse peamiselt linaskite sisselaskmist. Igal rendijuhul on ette nähtud kalade arv, mitu kudemisvõimelist isa- ja emakala peab veekogusse lastama. Seejuures isakalade

Isa

Emä

arv ületab alati emakalade arvu. Isakalade arv on suuremana ette nähtud selleks, et kõik mari saaks sugutatud.

Paljudel tekib ehk küsimus, kuidas on võimalik isakalu emakaladest eraldada. Linaskite juures on nende kõhuoimude abil isa- ja emakalade vahel vahetegemine väga kerge.

Nimelt on suguküpsede isakalade paaris kõhuoimud, mis asetsevad paa-

ris rinnaoimude ja üksiku sabaoimu vahel, tublisti suuremad ja rohkem välja arenenud kui emakaladel. Isakala kõhuoimude välimisedäärjõhvid on krobelsed, kumerad ja tugevad, kuna emakalal kõhuoimud on tunduvalt vähemad, sirgemad ja nõrgemad. Kui isa- ja emakala kõrvuti asetada, on kõhuoimude abil vahetegemine nende vahel õige lihtne.

Kuna linask oma elunõudeilt on väga vähenõudlik ja võib elada peagu igas meie kodumaa veekogus, siis peaksime neid küll just sääraestesse veekogudesse laskma, kus neid ei leidu

või kus neist elutsevad ainult mõned üksikud. Seejuures on linaskeid väga kerge ühest veekogust teise transporteerida. Selleks on vaid tarvis valida jahedam pilves ilm või asetada öösi kalad ettevaatlikult korvi. Siis võib neid vabalt 2—3 tundi ilma veeta edasi transporteerida. Uuesti vette asetatult toibuvad kalad varsti ja kaovad veekogu põhja oma uude kodusse.

Linask ei ole eriti kiire kasvuga kala, kuid 4—5 aasta järele võib ta siiski saada püügikõlvuliseks ja veekogu valdajale head tulu anda.

Asutatud loomaaed vajab ulukeid

Teatavasti asutati Loodushoiu- ja Turismiinstituudi poolt paar aastat tagasi Tallinnas, Kadriorus, Lasnamäe veerule loomaaed. Kuigi loomaaed on hiljuti asutatud, on selle lühikese ajaga suudetud sinna muretseda juba mitmeid haruldasi metsloomi ja -lindu. Nii leidub seal peale kodumaa metsadest pärinevate suuremate metsloomade ja -lindude ka võõrsil elunevate metsloomade esindajaid. Hoolimata sellest, et loomaaeda pole suudetud veel muretseda kõigi kodumaa metsades elunevate suuremate metsloomade ja -lindude esindajaid, pakub ta küllaldast huvi vaatajaskonnale. Seepärast on seni loomaaia külastajate arv olnud üsna arvukas.

Nüüd, kus Loodushoiu- ja Turismiinstituut loomaaia asutamise raskustega on lähedalt toime tulnud, on see üle antud Loomakaitse Liidu korraldusse, kelle edaspidiseks ülesandeks jääb asutatud loomaaia valitsemine, seal elunevate loomade ja lindude eest hoolitsemine ning selle laiendamise ja täiendamisega seoses olevate küsimuste lahendamine. Kuna loomaaia asutamise algusest peale on ka meie loodusesõbrad ja metsaametnikud kui metsloomade ja -lindude eluolu tundjad püüdnud omalt poolt kaasa aidata meie „Väikesele Zoole“ metsloomade ja -lindude muretsemises, siis loodab Loomakaitse Liit, et nad ka edaspidi seks oma kaasabist ei keeldu.

Praegu on loomaaias mitmetest kodumaa metsloomadest ainult ühe-

sugupoossed eksemplarid, mis pärast oleks vajadus loomaaeda täiendada puuduvate sugupooltega. Seepärast vajab Loomakaitse Liit loomaaeda paigutamiseks esmajoones üht kodumaa emailvest ja üht isamäkra. Peale nende veel paari nugist, tuhkrut ja üht paari halle ning üht paari valgeid jäneseid, milliste loomade liik „Väikeses Zoos“ pole üldse veel esindatud.

Kuigi mõnede eespoolnimetatud elusate metsloomade püük on raskendatud, võib eeloleval metsloomade pesitsemise hooajal ette tulla juhtumeid, kus metsaametnikel avaneb siiski võimalus neid noortena kinni püüda ja annetada Loomakaitse Liidule loomaaeda paigutamiseks. Metsaametnike poolt püütud metsloomade Loomakaitse Liidule üleandmine toimub Riigimetsade Talituse kaudu.

Püütud ja üleandmisele kuuluvaist metsloomadest tuleb informeerida Riigimetsade Talitust, kes annab juhtnõore püütud metsloomade edasitoimetamiseks ja tarbe korral esitab ka tegeliku kinnipüüdja — metsaametniku — Loomakaitse Liidule preemia saamiseks.

Seni on Riigimetsade Talitus püüdnud loomaaia metsloomade arvu suurendamiseks ja täiendamiseks igati kaasa aidata ja ta loodab, et ka kohapealsed metsaametnikud seks võimalust mööda edaspidi kaasa aitavad.

Kui metsaametkonna kaasabil on seni loomaaeda soetatud meie metsade suuremaist jahiloomadest mets-

kitsi, karu ja ilves, siis kavatseb Riigimetsade Talitus eeloleval sügisel Loomakaitse Liidule loomaaeda paigutamiseks üle anda ühe isa- ja ühe emahirve. Teatavasti elunevad meil hirved ainult Kuressaare lähedal asetseval Abruka saarel ja Pärnumaal

Audru metskonnas. Hirvede püüdmine ja üleandmine toimuks eeloleval sügisel pärast jooksuaga, sest praegusel korral pole hirvede püük soodus seepärast, et emahirved on tiined ja võivad püügi juures saada vigastada.
J. Teino.

Metsades ümberhulkuvatest koertest ja nende kahjustustest jahimajandusele

Pakase raugedes ja ilmade soojenedes tekib metsloomadele uus oht hulkuvate koerte näol. Juba saabub teateid, et nii riigimetsades kui ka eramaadel on hukkunud metskitsi ja teisi väiksemaid metsloomi ümberhulkuvate koerte saagina. Pikemat aega valitsevad pakase ja toidunappuse tagajärjel on metsloomadest, eriti noorematest metskitsedest, paljud haigestunud mitmesugustesse metsloomade juures ettetulevatesse haigustesse, mille tagajärjel nad on muutunud kõhnadeks ja nõrkadeks. Et praegune sügav lumi on kattunud jääkoorukesega, on metskitsele enda päästmine jälitava koera eest muutunud eriti raskeks seepärast, et nende peened jalad, mis on varustatud teravate sõrgadega, jääkoorukese kergesti läbistavad. Selle tagajärjel vajuvad nad sügavasse lumme ega suuda kiiresti pageda. Kuna nimetatud jääkooruke jälitavaid koeri kannab, alatoitluse tagajärjel nõrgaks muutunud metskitsi aga mitte, siis võib karta, et metskitsi märtsi- ja aprillikuus oht-rasti nende saagiks langeb.

Et kehtiva jahiseaduse § 26 järgi võivad maaomanikud, maavaldajad, maapidajad ja jahioiguse rentnikud ning viimaste poolt selleks volitatud isikud neile kuuluvatel või nende valduses või nende kasutamisel olevatel maa-

aladel kinni pidada või surmata kasse ja hulkuvaid koeri, siis on Riigimetsade Talituse ja jahipiirkondade omanike soov, et talupidajad ja teised koerte omanikud eeskätt oma koeri, vähimalt nüüd, märtsi- ja aprillikuus, kodus kinni hoiaksid ja neid ümber hulkuda ei laseks, sest riigimetsaametnikele on ülesandeks tehtud peremehe korraldusest lahkunud hulkuvate koerte kinnipidamine või surmamine.

On loomulik, et metsaametnikud nüüd, kus eestähendatud olukord koertele metskitsede mahaõudmist soodustab, riigimetsa osades kogu energiaga selle pahe vastu võitlevad ja hulkuvate koerte hävitustööd pidurdavad. Riigimetsade Talitus loodab, et ka erajahipiirkondade omanikud hulkuvate koerte hävitustöö pidurdamiseks igati kaasa aitavad ja maapidajaile, kes jahipiirkondade moodustamiseks neile maid on rentinud ja koeri omav, koerte kinnipidamise tähtsust jahinduse seisukohalt selgitavad.

Siin ei või tähendamata jätta, et kui koer vabalt ümber hulkudes riigimetsas maha murrab metskitse, nõutakse selle hind (100 või 150 kr.) sisse koera omanikult. Samal määral on õigustatud koera omanikult kahjutasu nõudma ka eramaade või erajahipiirkonna omanik.
J. T—o.

Mitmesuguseid teateid

Muudatusi riigimetsateenijate koosseisus

Ametisse nimetatud:

Karl Treial Tarvastu metsk. metsnikuks
1. I 1940. a.

Edgar Madissoo Kivinõmme metsk. metsnikuks
1. III 1940. a.

Bernhard Kuusk Tapa metsk. metsniku
ajut. kohustetäitjaks 16. II 1940. a.

Richard Pau Porkuni metsk. Linkkaevu
vahk. metsavahi ajutiseks kohustetäitjaks
1. I 1940. a.

Elmar Mikk Vastemõisa metsk. Karjasoo vahtk. metsavahiks 9. I 1940. a.

Eduard Roovet Tapa metsk. Augjärve vahtk. metsavahi ajut. kohustetäitjaks 20. I 1940. a.

Arnold Tell Petseri metsk. Järve vahtk. metsavahiks 1. II 1940. a.

Jaan Mäeots Sangaste metsk. Uulitse vahtk. metsavahiks 1. II 1940. a.

Herbert Kruusel Märjamaa metsk. Lümandu vahtk. m/v. ajut. kohustetäitjaks 7. II 1940. a.

Ümber paigutatud.

Vastemõisa metsk. m/v. Eduard Kalev Lodja metsk. metsniku ajut. kohustetäitjaks 1. I 1940. a.

Sagadi metsk. Oandu vahtk. m/v. Leo Kõrge sama metsk. metsniku ajut. kohustetäitjaks 1. I 1940. a., pannes ühtlasi tema otsekoheste ülesannete täitmise samast ajast arvates m/v. Kaljo Lokki peale.

Paasvere metsk. m/v. Tarmo Velliste Sonda metsk. metsniku ajut. kohustetäitjaks 5. II 1940. a.

Vigala metsk. Tammiku vahtk. m/v. Jaan Päärmaa Madissaare vahtk. metsavahiks 1. I 1940. a.

Triigi metsk. Kose-Risti vahtk. m/v. Juhan Tihane sama metsk. Annuka vahtk. metsavahiks 1. I 1940. a.

Permisküla metsk. Kose vahtk. m/v. Peeter Alas Narva metsk. Liivaaugu vahtk. metsavahiks 1. II 1940. a.

Märjamaa metsk. Lümandu vahtk. m/v. Johannes Mägisoo Haapsalu metsk. Valgevälja vahtk. metsavahiks 7. II 1940. a.

Ametist vabastatud:

Sonda metsk. metsnik Voldemar Jaansoo surma tõttu 27. I 1940. a.

Lodja metsk. metsnik Aleksander Salumets omal palvel 1. I 1940. a.

Tapa metsk. metsnik Harald Osi omal palvel 15. II 1940. a.

Porkuni metsk. Linkkaevu vahtk. m/v. Johannes Pau surma tõttu 31. XII 1939. a.

Vigala metsk. Madissaare vahtk. m/v. Jaan Murru 65 a. vanusepiiri ületamise ja parandamata haiguse tõttu 1. I 1940. a.

Käskkirja 10. jaan. s. a. nr. 4 § 3 täienduseks lugeda Konguta metsk. Kulbimäe vahtk. m/v. Peeter Paal teenistusest vabastatuks ka parandamata haiguse tõttu.

Käskkirja 27. jaan. s. a. nr. 6 § 4 täienduseks lugeda Tartu metsk. Kuusiku vahtk.

m/v. Theodor Elmet teenistusest vabastatuks ka parandamata haiguse tõttu.

Tapa metsk. Olevi vahtk. m/v. Friedrich Kukebal surma tõttu 3. II 1940. a.

Tarvastu metsk. Kalbuse vahtk. m/v. Ado Mandel surma tõttu 30. I 1940. a.

Pärnu metsk. Soometsa vahtk. m/v., ühtlasi III jsk. metsniku kt. Arnold Urbel omal palvel 7. II 1940. a.

Vigala metsk. Tammiku vahtk. likvideeritud ja sellesse kuuluvad metsamaad liidetud Madissaare vahtkonnaga, arvates 1. I 1940. a.

*

Perekonnaseisuametniku otsusega 3. I s. a. on Taali metsk. asjaajaja Johannes Kosenkranius'ele määratud uueks nimeks — Juhan Kosk.

Perekonnaseisuametniku otsusega on Kolu metsk. Eniste vahtk. m/v. Jüri Mikulai'le uueks perekonnanimeks määratud — Ain.

Uus metsateadlane

19. veebruaril 1940. a. kaitses Purila abi-metsaülem Oskar Putnik oma diplomitööd „O/ü. Narva linaketramise manufaktuuri päralt oleva Petšurki metsandiku metsamajandamise kava“.

Diplomitöö ja selle kaitsmine tunnistati rahuldavaks.

Töö tehti Metsakorralduse Instituudi juures.

Loodi metskonna asjaajaja Aadu Riismandel 50-aastane

17. veebruaril s. a. tähistas oma 50. sünnipäeva Loodi rev.-metskonna asjaajaja Aadu Riismandel.

Juubilar sündis 17. veebruaril 1890. a. Viljandimaal. Pärast alghariduse omandamist Pärsti vallakoolis ta jätkas õpingut Hugo Treffneri gümnaasiumis ja Tartu linnakoolis, mille lõpetas 1909. a.

Kooli lõpetamise järele teenis juubilar Rjāsani kubermanguvalitsuse kantselei- ametnikuna 1909.—1912. a. Sõjaväes teenis sundaega Moskvaa 11-das grenaderipolcus 1912.—1914. a. Maailmasõjast võttis osa, teenides rivi- ja majandusadministratiivsetel kohtadel, missugusest teenistusest omab 4. järgu Georgi risti. Eesti omariikluse ajal teenis Loodi metskonna asjaajaja kohal, alates 1. septembrist 1922. a.

Oma igapäevase kutsetöö kõrval on juubilar elavalt osa võtnud ka seltskondlikust tööst ja tegevusest, olles Eesti Metsateenijate Ühingu asutaja liige 1922. a. alates, Paistu malevkonna sekretär 12. dets. 1935. a. ja Sakala Partisanide Pataljoni reservohvitseride sektsiooni liige.

Oma vastutuleliku, tasakaaluka ja täpse asjaajamisega ning sõbraliku käitumisega on juubilar võitnud oma kaasametnike ja laialdase tutvusringkonna hulgas lugupidamise ja poolehoiu.

Juubilari jõudmisel üle 50 aasta piiri soovis kaasteenijate pere ja arvukas tutvusringkond talle soojade ja südamlike käepigistustega palju õnne, jõudu ja helgeid päevi tulevikuks.

Metsnik Jaan Matsalu 60-aastane

Jaan Matsalu (end. Matson) sündis 22. märtsil 1880. a. Taagepera vallas Valgemaal rentniku pojana. Õppis Taagepera alg- ning Helme kihelkonnakoolis. Metsandust õppis ta 1906. a. Karksi mõisa metsa-

22. märtsil pühitseb oma 60. sünnipäeva Polli metskonna I jsk. metsnik Jaan Matsalu, vaadates ühtlasi tagasi 35-aastasele tegevusele, millest 15 aastat on möödunud era- ja 20 aastat riigimetsateenistuses.

ülema Amsteri juures ja sama aasta sügisel sooritas edukalt metsavahiexami Balti Metsakomitee ees. 1930. a. ta lõpetas Tartu ülikooli juures korraldatud metsnike täienduskursused. Oli 1906.—1910. a. Uulu-Surju mõisas metsavahiks. 1910. a. asus ta Polli Lannu vahtkonna metsavahiks, kus teenis kuni metsade riigistamiseni, millal ta määrati Polli metskonna I jsk. metsnikuks.

Juubilari tuntakse kaasteenijate ja ümbruskonna rahva seas asjatundliku, tasakaaluka, vastutuleliku ja kohusetruu töömehe- hena, kel jätkub lõbusatujulist huumorit tõsisematelgi töötundidel.

Jätkugu juubilaril veel rohkesti helgeid päevi pikal eluteel omandatud kogemuste rakendamiseks metsanduse hüvanguks. Selleks jõudu ja taht!

A. M.

Jaan Peetrine 60-aastane

22. veebruaril 1940. a. täitus Voltveti metskonna Kõrtsi vahtkonna metsavahil Jaan Peetrine'l (Peterson) 60. eluaasta. Ta on sündinud 22. II 1880. a. Tali vallas Pärnumaal. Metsateenistusse ta astus 1905. a. Voltveti mõisaomaniku juure, olles algul Kõrtsi metsavahiks ja hiljem samal kohal ülemmetsavahiks kuni metsade riigistamiseni. Riigimetsade teenistuses on ta algusest peale, alguses metsnikuna, kuni 1931. a., ja hiljem Kõrtsi vahtkonna metsavahina kuni praeguseni. Ta on olnud ühel ja samal kohal 35 a. Praegu on Jaan Peetrine kõige kauem teeninud metsamees Voltvetis.

Tema teenistuspiirkonnas on päris suuri metsi, mida ta on külvanud ja istutanud. Nende seltsis armastab juubilar ikka viibida. Olles suur jahisõber on ta jahist vaimustatud.

Jaan Peetrine võtab elavalt osa seltskondlikust tegevusest, olles Tihemetsa (Volveti) valla vabatahtliku tuletõrjeühingu üks asutajaid. Kohalikus kaitseliidus on ta tegev pealikul. Ka teistes organisatsioonides on ta alati aktiivne.

24. II 1936. a. annetati J. Peetrine'le kauaaegse ja hoolsa teenistuse eest teenetemärk.

Volveti metsaametkond J. Peetrine 60. sünnipäeva puhul tervitab teda lootuses, et juubilaril on võimalik veel kaua viibida meie seltsis. See oleks suureks kasuks tema hoolealusele metsale, Voltveti metskonnale ja kogu riigi metsandusele. Parim tervitus tusedale töömehele!

Volveti metsamehed

Johannes Pau †

31. detsembril 1939. a. surmati ametikohuste täitmisel salakütide poolt Porkuni metskonna Linkkaevu metsavaht Johannes Pau. Joh. Pau sündis 16. juulil 1886. a. Metsavahiametis oli kadunu 1.

maist 1917. a. kuni surmani.

Leinama jäi teda rohkearvuline perekond. Kadunu oli tegev ka mitmes seltskondlikus organisatsioonis. Kaasteenijaile jääb kadunust kui kohusetruust ja sõbralikust metsamehest hea mälestus.

Friedrich Johannes Kukebal †

Halastamata tõbi röövis 3. veebr. s. a. Tapa metskonna Olevi v/k. metsavahi Friedrich Johannes Joosepi p. Kukebal'i parajas meheas. Kadunu sündis 12. mail 1889. a. Lehtses metsavahi pojana, kus ta juba 17-a. asus isa kõrvale metsateenistusega tutvuma. 1911. a. sai ta Olevi v/k. iseseisvaks metsavahiks. 1915. a. ta läks maailmasõtta, kus sai haavata. 1919. a.

kodumaale tulles astus 5. Rakvere jalaväepolku, kus Irboska rindel sai uuesti haavata. Vahvuse eest ülendati kapraliks, siis nooremall-ohvitseriks ja lõpuks vanemallohvitseriks, rühmaülema ametis. Vahvuse eest annetati talle II liigi III järgu vabadusrist. Omab ka Vabadussõja mälestusmärgi.

Oma ametikohuseid ta täitis eeskujulikult. Kes oskas ilusamini jahisarve puhuda või paremini ulukeid jälgida kui tema? Metsa hääled olid lahkunule kõik selged, neid oskas ta võrratult imiteerida, ahvatledes mõnegi rebase ja tedrekuke püssitule piirkonda. Oli igati lugupidamises metsameeste peres kui ka väljaspool. Head mälestused lahkunust jäävad kauaks meie keskel püsima.

Pühapäeval, 11. veebr. s. a., sängitati kadunu Tapa Jakobi koguduse kalmistul viimsele puhkusele kõigi auavaldustega, mis vabadusristi kavalerile on ette nähtud. Saatmas olid peale metsaametkonna veel Soomusrongi rügemendi kompanii ja Kaitseliit. Kirikus mängis koraale Soomusrongi rügemendi pasunakoor. Puusärgi hauda laskmisel kõlasid aupaugud ja langetati lipp. Matusetalituse pidas kirikus ja surnuaial õpetaja J. Gnadenteich, järelsõna ütles revidentmetsaülem J. Nenn. Pärgi asetati Tapa metskonna ametkonna ja omaste poolt.

Olgu hauakamber meie kallile kaastöölisele vaikseks puhkekoduks ja kohisegu kuusik talle vahetus läheduses metsahümni.

Tapa metskond.

Õiendus.

Eelmise „Eesti Metsa“ numbri artiklis „Virmaterjalide mõõdupuu“ esineb järgmine eksitav viga: lk. 67 pealt 1. rida on 0,05 sm, peab olema 0,05 r.-m.

XVII metsateadlaste päev

Akadeemiline Metsaselts korraldab järjekordse metsateadlaste päeva Tartus, Aia tän. 46, Ülikooli suures kuuldesaalis, 7. ja 8. aprillil s. a.

Päeva üksikasjaline kava ei ole veel lõplikult selgunud, kuid korraldajalt saadud andmete kohaselt kujuneb see mitmekesiseks ja huviküllaseks.

Päevast osavõtt on kõigile vaba. Soovime sellest rohket osavõttu.

Metsamaterjalide hinnad

Talumetsamaterjalide hindade noteerimise komisjoni poolt 22. veebruaril noteeritud hinnad.

Saepalgid.

	Tallinnas ja Pärnus	Tartus	Tallinna-Tapa, Tallinna-Türi, Tallinna-Haapsalu, Pärnu-Lelle, Pärnu-Mõisaküla ja Riisela-Ikla rj.	Tartu-Narva ja Türi-Mõisaküla rj. ning mererandades	Sonda-Mustvee ja Valga-Mõniste rj.	Tartu-Petsori ja Valga-Tartu rj.
I sort	Kr. 20.—	17.50	17.—	16.—	15.—	14.50
II „	„ 18.—	15.50	15.—	14.—	13.—	12.50
III „	„ 17.—	14.50	14.—	13.—	12.—	11.50
IV „	„ 15.—	12.50	12.—	11.50	10.50	10.—

Plokkpalgid — Tallinnas ja Pärnus:

I sort	Kr. 33.—	tihumeeter
II „	„ 29.—	„

Paberipuud ja kuusepakud:

	Tallinnas	Raudtee ääres
I s. (15 sm. ja jäm.)	Kr. 11.50	Kr. 10.— ruumim.
II „ (11—14 sm. jäm.)	„ 10.—	„ 8.50 „

Propsid — Tallinnas ja Pärnus:

Mänd (5—19 sm. jame)	Kr. 9.50	ruumim.
Kuusk (5—10 „ „)	„ 8.50	„

Sulfaatpuud — Kehras:

Puhtaks kooritult	Kr. 7.00	ruumim.
Poolpuhtaks kooritult	„ 6.20	„

Kasepakud — raudtee ääres ja merekaldail:

I sort	Kr. 27.—	tihum.
II „	„ 24.—	„
III „	„ 21.—	„
IV „	„ 17.—	„
V „	„ 13.—	„

Parvetusjõgede ja Peipsi ääres on kasepakude hinnad kõigil sortimentidel üks kroon tihum. odavamad.

Lepapakud — raudtee ääres, mere, Peipsi järve ja parvetusjõgede kaldail:

I sort	Kr. 34.—	tihum.
II „	„ 28.—	„
III „	„ 22.—	„
IV „	„ 16.—	„

Haavapakud — raudtee ääres ja merekaldail kõikidele sortimentidele keskmine hind Kr. 29.10 tihum.

Värtnapuud — franko vagun saatejaam Kr. 7.— ruumim.

Küttepuid — raudtee ääres (0,5 ja 0,75 m pikad):

I sort	Kr. 5.50 / 5.30	ruumim.
II „	„ 4.50 / 4.30	„
III „	„ 3.90 / 3.70	„
IV „	„ 3.20 / 3.—	„
V „	„ 2.70 / 2.50	„

Noteeritud hinnad on maksivad enam-vähem suuremate kvantumite ostu-müügi tehingute korral.

Tallinna Börsikomitee noteering 21. II ja 13. III 1940. a.

	21. veebr.	13. märtsil
	Kr.	Kr.
Palgid — kuusk ja mänd tm.	16—19	16—19
Plokk-palgid	30—33	30—33
Pakud: kuusk	12	12
mänd	12	12
Paberipuud	10—12	10—12
Toepuid	8—9	8—9
Pakud: kask	17—30	17—30
lepp I s.	35	35
lepp II s.	19	19
haab I s.	35	35
haab II s.	25	25
saar	18—30	20—32
tamm	—	—
Prussid	34—38	35—39
Saetud materjal + 25% laudu:		
kuusk u/s.	38	39
kuusk IV s.	34	35
mänd u/s.	37	38
mänd IV s.	33	34
Kastilaud	50—60	50—60
Luuavarred	—	—
Krohvilistud	—	—
Liiprid	tk.	—
Sulfaatpuud	rm. 6,00—6.65	6,20—7,00

Märge: sulfaatpuud on noteeritud f-ko laoplatz Kehra.

Tendents: 21. II — tõusev ja 13. III — kindel.

Teadlik ja tubli

meisa- ja jahimees

loeb Eesti ainukest
metsanduse kuukirja

«Eesti Mets»

Ilmub parimate eritead-
laste kaastööl ja toime-
tusel • Tellimishind:
aastas Kr. 3.50, pool-
aastas Kr. 2.- • Riigi-
metsateenijatele ühis-
tellimiste puhul soo-
dustatud hinnaga •

Toimetus ja talitus:

TALLINN, LAI TÄN. 39/41, postkast 97

Posti jooksev arve nr. 155

Kõitjal,

KUS KA VIIBITE,
OLGU TEIE LAHUTA-
MATUKS KAASLASEKS

„Päevaleht“

„LASTE RÕÕM“
ON AINULAADNE
LASTE AJAKIRI

MITMEKESIST
KIRJANDUST
P A K U V A D

„PÄEVALEHE“ RAAMATUKAUPLUSED

TALLINN, S.-KARJA 23. PIKK 2